

ДОСЛІДЖЕННЯ

**обізнаності окремих категорій осіб
щодо положень Європейської соціальної хартії (ч.2)**

Грудень 2024

Думки, викладені у цьому документі, належать виключно його авторам і не обов'язково відображають офіційну позицію Ради Європи.

Дослідження проведене в межах проєкту Ради Європи "Посилення соціального захисту в Україні", що є частиною Плану Дій Ради Європи для України "Стійкість, відновлення, відбудова" на 2023-2026 роки". Звіт підсумовує результати опитування державних службовців, студентів, працівників системи надання безоплатної правової допомоги, адвокатів, суддів, працівників соціальної сфери щодо обізнаності про положення Європейської соціальної хартії, практики їхнього застосування, процедури колективного оскарження та заходів подальшого впливу. Опитування було проведене у жовтні 2024 року.

ЗМІСТ

Скорочення.....	5
Про дослідження.....	6
Основні висновки.....	8
Розділ I. Опитування адвокатів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією, та практику їх використання	12
1.1. Загальний огляд.....	12
1.2. Характеристика респондентів.....	12
1.3. Рівень обізнаності про положення Європейської соціальної хартії та Європейської конвенції з прав людини.....	16
1.4. Поширеність та практика застосування.....	17
1.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав.....	18
1.6. Інформація для заходів впливу.....	19
Розділ II. Опитування щодо визначення рівня обізнаності суддів про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та практику її використання	22
2.1. Загальний огляд.....	22
2.2. Характеристика респондентів.....	22
2.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ.....	23
2.4. Поширеність та практика застосування.....	23
2.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав.....	26
2.6. Інформація для заходів впливу.....	26
Розділ III. Опитування студентів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією	28
3.1. Загальний огляд.....	28
3.2. Характеристика респондентів.....	28

3.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ.....	29
3.4. Інформація для заходів впливу.....	31
Розділ IV. Опитування працівників системи надання БПД щодо визначення рівня обізнаності з соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією	32
4.1. Загальний огляд.....	32
4.2. Характеристика респондентів.....	32
4.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та Європейської конвенції з прав людини.....	33
4.4. Поширеність та практика застосування.....	38
4.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав.....	41
4.6. Інформація для заходів впливу.....	42
Розділ V. Опитування щодо визначення рівня обізнаності працівників соціальної сфери ОВА про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та процедуру колективного оскарження	45
5.1. Загальний огляд.....	45
5.2. Характеристика респондентів.....	45
5.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ.....	45
5.4. Рівень обізнаності щодо процедури колективного оскарження.....	50
5.5. Інформація для заходів впливу.....	52
Розділ VI. Опитування щодо визначення рівня обізнаності державних службовців про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та процедуру колективного оскарження	54
5.1. Загальний огляд.....	54
5.2. Характеристика респондентів.....	54
5.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ.....	54
5.4. Рівень обізнаності щодо процедури колективного оскарження.....	59
5.5. Інформація для заходів впливу.....	61

Скорочення

БПД – Безоплатна правнича допомога;

БВПД – Безоплатна вторинна правнича допомога

ЄСХ – Європейська соціальна хартія;

ЄКСП – Європейський комітет з соціальних прав.

Про дослідження

Дослідження присвячене вимірюванню обізнаності державних службовців, працівників соціальної сфери, студентів, працівників системи надання БПД, адвокатів та суддів про зміст положень Європейської соціальної хартії (ЄСХ).

Дослідження проводилось зовнішніми експертами в рамках проєкту Офісу Ради Європи «Посилення соціального захисту в Україні».¹ Мета дослідження полягала у тому, щоб з'ясувати рівень обізнаності окремих категорій осіб із соціальними правами людини, закріпленими в Європейській соціальній хартії, та поширеність застосування положень ЄСХ фахівцями соціальної сфери, державними службовцями і правниками. За результатами дослідження було проведено оцінку змін в порівнянні з опитуванням 2020 року у рівні обізнаності щодо соціальних прав, закріплених в Європейській соціальній хартії, а також визначено ефективність заходів, спрямованих на підвищення знань та спроможності окремих категорій осіб про основні права та свободи, які гарантовані ЄСХ. Це дозволить зробити висновки щодо доцільності впроваджених навчальних та інформаційних ініціатив у рамках Проєкту та сформулювати рекомендації для подальшої роботи в цій сфері.

Питання для цільових груп стосувались:

1. Обізнаності про чинні міжнародні документи у сфері захисту прав людини та громадянина, учасницею яких є Україна;
2. Обізнаності про соціальні права людини та зміст ЄСХ;
3. Практичного застосування положень ЄСХ;
4. Заходів, спрямованих на підвищення рівня обізнаності цільових груп щодо ЄСХ;
5. Обізнаності про процедуру колективного оскарження (працівники соціальної сфери та державні службовці);
6. Рівня підтримки ратифікації додаткових положень (працівники соціальної сфери та державні службовці).

Під час дослідження було:

- визначено рівень обізнаності цільових груп із соціальними правами людини та Європейською соціальною хартією як інструментом захисту соціальних прав людини;
- визначено частоту застосування цільовими групами положень Європейської соціальної хартії та практики Європейського комітету з соціальних прав;
- встановлено причини невикористання правовою спільнотою положень Європейської соціальної хартії під час здійснення професійної діяльності;
- визначено потребу цільових груп у подальшому навчанні та розвитку з питань Європейської соціальної хартії.

Опитування проводилось у жовтні 2024 року. Збір даних здійснювався за допомогою онлайн-опитувань.

¹ *Автори дослідження: Кучерук Сергій, Некрут Анна, Олена Липовська.*

Цільовими групами дослідження були:

- адвокати;
- судді;
- студенти юридичних та соціальних факультетів вищих навчальних закладів за спеціальностями 081_«Право», 231_«Соціальна робота», 232_«Соціальне забезпечення», 262_«Правоохоронна діяльність», 293_«Міжнародне право»;
- працівники центрів з надання безоплатної правничої допомоги, які мають юридичну освіту, всіх рівнів посад та відділів, крім відділу фінансів, бухгалтерського обліку та звітності;
- державні службовці;
- працівники соціальної сфери.

Дані були зібрані:

- серед адвокатів шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли **375** осіб, з них 193 - жінки, 182 - чоловіки;
- серед суддів шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли **252** особи, з них 138 - жінки, 114 - чоловіки;
- серед студентів шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли **512** осіб, з них 343 - жінки, 169 - чоловіки;
- серед працівників центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли **730** осіб, з них 560 - жінки, 170 - чоловіки;
- серед працівників соціальної сфери шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли **1080** осіб, з них 1006 - жінки, 74 - чоловіки;
- серед державних службовців шляхом анонімного анкетування за допомогою Google Forms, участь у якому взяли **7 816** осіб, з них 6361 - жінки, 1430 - чоловіки, ще 25 - обрали варіант інше.

Загальна кількість респондентів - **10 765** осіб, з них 8 601 - жінки, 2 139 - чоловіки, 25 - обрали варіант інше.

Основні висновки

1. **Адвокати** продемонстрували середній рівень обізнаності з положеннями ЄСХ. Зокрема, 44,5% серед опитаних вважають себе обізнаними з положеннями ЄСХ (з них, 58,1% жінки, 41,9% чоловіки). Варто відзначити, що у 2020 році **39%** адвокатів вважали себе обізнаними з положеннями ЄСХ, а у 2024 році цей показник зріс до **45,7%**, що свідчить про **покращення на 6,7%**. Частка адвокатів, які використовують положення ЄСХ у професійній діяльності, зросла з **41% у 2020 році до 42,2% у 2024 році**. Це незначне зростання (**на 1,2%**), але свідчить про активніше впровадження цих положень у практику. Основна причина невикористання – відсутність досвіду використання (33,3%). Ще 31,1% адвокатів не мають у практиці відповідних справ. Основною причиною невикористання положень ЄСХ у 2020 році була **відсутність відповідних справ** (53%). У 2024 році цей показник знизився до **31,1%**, що може свідчити про розширення спектру юридичних питань, де адвокати знаходять застосування ЄСХ. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав можна охарактеризувати як низький. Попри покращення загального рівня обізнаності, знання про діяльність **Європейського комітету з соціальних прав (ЄКСП)** залишаються низькими. У 2020 році цей показник становив **17%**, а у 2024 році – **17,4%**.

Освітні та методичні потреби адвокатів трохи змінились: у 2020 році адвокати найчастіше вказували на брак навчальних програм і курсів професійної підготовки – **66%**; узагальнень практики ЄКСП – **62%**; роз'яснень і методичних рекомендацій – **58%**. У 2024 році ці показники знизилися, що може свідчити про часткове вирішення проблеми: навчальні програми – **63%** (зниження на 3%); узагальнення практики – **47,8%** (зниження на 14,2%); роз'яснення і методичні рекомендації – **26,1%** (значне зниження на 31,9%). У 2024 році **78,3% адвокатів висловили бажання поглиблювати свої знання щодо положень ЄСХ**, що свідчить про високу зацікавленість у професійному розвитку. В цілому, за чотири роки спостерігається позитивна динаміка щодо загального рівня обізнаності адвокатів з положеннями ЄСХ (+6,7%) та незначне зростання частки адвокатів, які використовують ці положення у своїй діяльності (+1,2%). Незважаючи на загальний прогрес, рівень знань про ЄКСП залишився низьким, що потребує окремої уваги у програмах підвищення кваліфікації та може свідчити про недостатню увагу до конкретного аспекту (діяльність ЄКСП). Зменшення потреб у навчальних програмах, узагальненнях практики та роз'ясненнях свідчить про покращення доступу до таких ресурсів. Проте залишається простір для вдосконалення, оскільки значна частка адвокатів все ще вказує на ці потреби.

2. Рівень обізнаності **суддів** з положеннями Європейської соціальної хартії можна охарактеризувати як вищий за середній рівень. Більше половини з опитаних суддів (**62%**) вважають себе ознайомленими з положеннями ЄСХ (з них 55,5% жінки, 44,5% чоловіки), при цьому досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважають **6%** суддів, а **45%** оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3 або 4 бали з 5 максимальних. У 2020 році **58% суддів** вважали себе ознайомленими з положеннями ЄСХ. У 2024 році цей показник зріс до **62% (+4%)**. Частка суддів, які вважали себе **досконально обізнаними** (на 5 балів), зросла з **2% у 2020 році до 6% у 2024 році (+4%)**. Це свідчить про покращення глибини знань у певної частини суддів. Частка суддів, які оцінюють свої знання на 3 або 4 бали, залишилася стабільною – **45%**. Основна причина невикористання положень ЄСХ у практиці суддів залишається сталою – **відсутність відповідних справ**. У 2020 році на цю причину вказали **74% суддів**, а у 2024 році – **71% (-3%)**. Зниження цього показника може свідчити про поступове збільшення обсягу справ, у яких положення ЄСХ знаходять застосування.

У 2020 році **93% суддів** висловлювали бажання дізнатися більше про положення ЄСХ. У 2024 році цей показник зріс до **96% (+3%)**, демонструючи високу та зростаючу зацікавленість. Інтерес до **щорічних висновків щодо виконання Україною положень ЄСХ** суттєво зріс: у 2020 році лише **20% суддів** виявили таку зацікавленість, тоді як у 2024 році цей показник досяг **92% (+72%)**. Це може бути результатом підвищення обізнаності про значення цих документів у судовій практиці. Таким чином, дані за 2024 рік демонструють прогрес у підвищенні рівня обізнаності суддів із положеннями ЄСХ та їх зацікавленості в навчанні, хоча питання практичного застосування ще потребує уваги.

3. Обізнаність **студентів** про Європейську соціальну хартію заявлена ними на високому рівні. Самооцінка своєї обізнаності з ЄСХ є найвищою серед цієї категорії респондентів: 89,5% вважають себе обізнаними (з них 65,9% жінки, 34,1% чоловіки), а 69% опитаних оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. У 2020 році **78% студентів** вважали себе обізнаними з положеннями ЄСХ, у 2024 році цей показник зріс до **89,5%(+11,5%)**. Це свідчить про суттєве зростання впевненості студентів у своїх знаннях. Частка студентів, які оцінюють свої знання на 3, 4 або 5 балів, також значно зросла: з **48% у 2020 році до 69% у 2024 році (+21%)**. Втім, реальний рівень обізнаності насправді є нижчим, на що вказують відповіді на тестові запитання для перевірки розуміння змісту ЄСХ. Більша частка опитаних знає про гарантовані ЄСХ права: право на соціальний захист (91%), право на зайнятість (70%) та недопущення дискримінації (52,5%), право на житло (43%), право на освіту (49%). Вивчення ЄСХ входило в навчальну програму у 62% респондентів.

У 2020 році **73% студентів** бажали поглиблювати свої знання про положення ЄСХ, тоді як у 2024 році цей показник зріс до **93% (+20%)**. Це свідчить про зростання інтересу до теми та визнання її важливості. Отже, можна сказати, що студенти дедалі частіше оцінюють свої знання як високі, але все ще існує розрив між самооцінкою та реальним рівнем обізнаності. Зростання частки студентів, які бажають поглиблювати свої знання (+20%), свідчить про актуальність теми ЄСХ для студентів і перспективи розширення освітніх ініціатив. Порівняння показує позитивну динаміку в обізнаності студентів, яка може бути ще більшою за умов послідовної освітньої роботи.

4. **Працівники системи надання БПД** продемонстрували середній рівень обізнаності про положення ЄСХ: 47 % ознайомлені з нею (з них 80,6% жінки, 19,4% чоловіки), а 38% оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. У 2020 році **44% працівників БПД** вважали себе ознайомленими з положеннями ЄСХ, тоді як у 2024 році цей показник зріс до **47% (+3%)**. Частка тих, хто оцінив свої знання на 3, 4 або 5 балів, зросла з **34% у 2020 році до 38% у 2024 році (+4%)**. Це свідчить про поступове покращення обізнаності. **20%** від загальної кількості опитаних використовують її у практичній діяльності. У 2020 році **20%** працівників БПД використовували ЄСХ у своїй роботі, у 2024 році цей показник не змінився. Основна причина невикористання ЄСХ на практиці – відсутність у практиці відповідних справ (73%). Основна причина невикористання положень ЄСХ у 2020 році – **відсутність у практиці відповідних справ (70%)**. У 2024 році ця причина стала ще вагомішою – її вказали **73% респондентів (+3%)**.

Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав є нижче середнього, оскільки лише 30,5% опитаних знає про нього. У 2020 році лише **26%** респондентів знали про діяльність ЄКСП, тоді як у 2024 році цей показник зріс до **30,5%(+4,5%)**. Це свідчить про незначний прогрес у поширенні інформації про діяльність

Комітету. У 2020 році **80%** респондентів висловили потребу в отриманні нових знань про ЄСХ та практику ЄКСП. У 2024 році цей показник залишився практично незмінним – **82%** (+2%). Для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав опитаним найбільше бракує роз'яснень та методичних рекомендацій (54%). У 2020 році працівники БПД також зазначали, що їм найбільше бракує **роз'яснень та методичних рекомендацій** (63%). Але у 2024 році цей показник знизився до **54%** (-9%), що може свідчити про покращення доступності методичних матеріалів. Отже, показники самооцінки знань про ЄСХ та рівня обізнаності про діяльність ЄКСП демонструють незначне, але стабільне зростання. Це може свідчити про ефективність окремих навчальних ініціатив чи інформаційних кампаній. Незважаючи на сталу частку тих, хто використовує ЄСХ у роботі, цей показник залишається низьким (20%). Основна перешкода – відсутність у практиці відповідних справ – навіть посилилася, що вказує на необхідність стимулювання застосування ЄСХ у правовій практиці.

Опитування працівників соціальної сфери та державних службовців у 2024 році проводилось вперше, тому порівняльний аналіз із даними за 2020 рік зробити неможливо.

5. Працівники соціальної сфери продемонстрували вищий за середній рівень обізнаності про положення ЄСХ: **77,9 %** ознайомлені з нею (з них 95,1% жінки, 4,9% чоловіки), а **55,8%** оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. Більше половини опитаних знають, що державою їм гарантоване право на соціальний захист, право на здоров'я, право на зайнятість та право на недопущення дискримінації. Однак, більше половини опитаних (**51,5%**) не мають сформованої думки щодо прийняття Додаткового протоколу, що передбачає процедуру колективного оскарження, з них **42,9 %** потребують додаткової інформації про процедуру колективного оскарження, щоб підвищити свій рівень обізнаності. Для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав опитаним найбільше бракує онлайн-курсів (**33,5%**), друкованих матеріалів (**24,5%**) та відеоматеріалів (**19%**).

6. Заявлений рівень обізнаності державних службовців з положеннями Європейської соціальної хартії можна охарактеризувати як вищий за середній: **55,6%** ознайомлені з нею (з них 87% жінки, 13% чоловіки), а **55,5% з обізнаних** оцінили рівень своїх знань про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних. Значна частина респондентів знають, що державою їм гарантоване право на соціальний захист, право на здоров'я, право на зайнятість, право на недопущення дискримінації та право на житло. Протягом останнього року респонденти зазначили, що читали або чули про ЄСХ від інших **51,5%, обговорювали з колегами 15,8%, використовували в роботі 7,9%.**

На думку державних службовців (**29,4%**) Україна як дотримується, так і не дотримується (50/50) виконання зобов'язань за тими статтями Європейської соціальної хартії (переглянутої), які вона ратифікувала. **54,2%** державних службовців зазначили, що хотіли б підвищити свій рівень обізнаності про Європейську соціальну хартію. Для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків ЄК з соціальних прав опитаним найбільше бракує онлайн-курсів (**36,8%**), відеоматеріалів (**21,3%**) та друкованих матеріалів (**19,7%**).

Відповідно до отриманих результатів доцільно було б розробити навчальні програми для різних професійних груп, адаптовані до їхніх потреб, зокрема адвокатів, суддів, працівників

соціальної сфери та державних службовців. Необхідно сприяти популяризації Європейської соціальної хартії (ЄСХ) через створення та поширення друкованих і онлайн-ресурсів, таких як посібники, відеоматеріали та роз'яснення практичних кейсів. Важливим є систематизація судової практики із застосуванням положень ЄСХ, зокрема у вигляді узагальнень та рекомендацій. Крім того, варто організувати інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення загального рівня обізнаності про ЄСХ, її практичне застосування та процедуру колективного оскарження. Ці заходи сприятимуть ефективному використанню положень ЄСХ у професійній діяльності та підвищенню рівня захисту соціальних прав в Україні.

Розділ І. Опитування адвокатів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією, та практику їх використання

1.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: адвокати, інформація про яких міститься в Єдиному реєстрі адвокатів України.

Методи соціологічного дослідження: Анкетування шляхом використання різних каналів комунікації, зокрема: 1. через Національну Асоціацію Адвокатів України шляхом направлення електронного листа-підтримки з вказаним посиланням на анкету, 2. на електронні адреси адвокатів, які увійшли у вибірку соціологічного дослідження.

1.2. Характеристика респондентів

Серед опитаних адвокатів 193 особи (51,5%) є жінками, а 182 особи (48,5%) є чоловіками.

Найбільша частка опитаних обліковується у радах адвокатів у східних областях² – таких 127 осіб, або 33,9% від усієї вибірки та у західних областях 119 осіб або 31,7%. Центральні області та м. Київ представляє 81 респондент або 21,6%. У південних областях працює 48 осіб (12,8%).

Більшість серед опитаних адвокатів спеціалізуються на цивільному праві (75,6% від усіх респондентів). Інші поширені сфери спеціалізації – сімейне право (68,9%), спадкове право (51,1%), адміністративне судочинство (48,9%), кримінальне право (44,4%), пенсійне право (31,1%). Менше спеціалізуються на трудовому праві (28,9%), житловому праві (28,9%), земельному праві (26,7%), податковому праві (17,8%). Серед інших спеціалізацій зазначали також господарське право.

1.3. Рівень обізнаності про положення Європейської соціальної хартії

Адвокати, що взяли участь у дослідженні, найчастіше згадували наступні міжнародні документи, що захищають основні соціальні права людини: Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (86,7%), Загальну декларацію прав людини (77,8%) та Конвенцію про права дитини (77,8%). Про Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права знають 33%, а про Європейську соціальну хартію 32%. Найменша частка респондентів ознайомена з Конвенцією про права осіб з інвалідністю (22%), Європейською конвенцією про соціальну та медичну допомогу (10%) та Європейським кодексом соціального забезпечення (7%).

²Центральні області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська. Західні області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. Південні області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. Східні області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Донецька, Луганська області.

Які міжнародні документи Ви знаєте, які захищають основні соціальні права людини?

(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 375 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Хоча тільки 32% опитаних адвокатів згадали ЄСХ у попередньому питанні про знання міжнародних документів, 45,7% вважають себе ознайомленими з положеннями Європейської соціальної хартії (зокрема, з них 58,1% жінки, 41,9% чоловіки). Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 4% від усіх респондентів, ще 9% оцінили себе на 4 бали, 20% – на 3 бали, 12% – на 2 бали, 3% – на 1 бал. Серед усіх опитаних цей показник становить лише 1.6 балів.

Суттєвих відмінностей між жінками та чоловіками-адвокатами щодо обізнаності з ЄСХ не спостерігається.

Якою мірою Ви вважаєте себе обізнаним/обізнаною з Європейською соціальною хартією?

(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 375 осіб.

У 2020³ році 39% адвокатів вважали себе обізнаними з положеннями ЄСХ, а у 2024 році цей показник зріс до 45,7%, що свідчить про покращення на 6,7%.

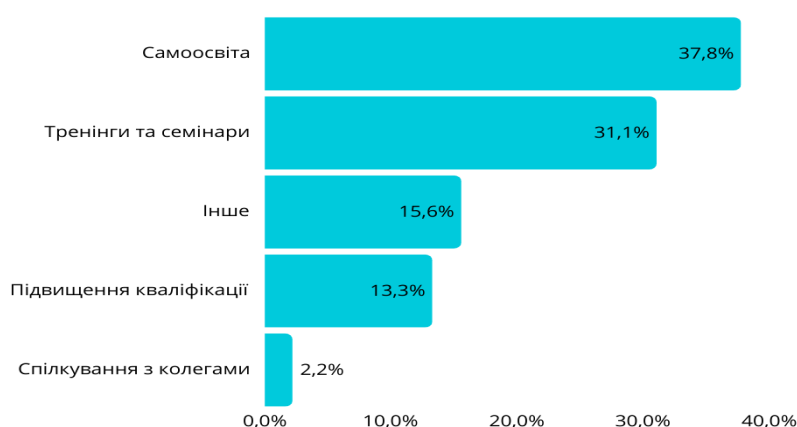
³ Дослідження обізнаності окремих категорій осіб щодо положень Європейської соціальної хартії за 2020 рік.

Варто відзначити, що рівень обізнаності з ЄСХ поступово зростає, що підтверджується збільшенням частки адвокатів, які вважають себе ознайомленими (+6,7%) та покращенням середнього балу серед усіх респондентів.

Ті адвокати, що ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, найчастіше дізнавалися про неї під час самоосвіти – так відповіли 37,8%. Друге за поширеністю джерело інформації про ЄСХ – тренінги та семінари 31,1%, на третьому місці – інше 15,6%. Ще 13,3% дізнались про ЄСХ під час підвищення кваліфікації в органах адвокатського самоврядування. Спілкування з колегами або іншими адвокатами було джерелом інформації про ЄСХ в абсолютній меншості випадків 2,2% відповідно.

Звідки ви дізналися про Європейську соціальну хартію?

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 375 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Рівень обізнаності адвокатів про Європейську соціальну хартію також перевірявся за допомогою тестових запитань, що мали як правильні, так і неправильні відповіді. Зокрема, респонденти відповідали, які, на їх думку, права гарантовані ЄСХ.

Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: право на соціальний захист (80%), право на зайнятість (73,3%), недопущення дискримінації (55,6%), право на здоров'я (46,7%), право на освіту (44,4%), право на житло (44,4%), право на інтеграцію і залучення (28,9%). Хибні відповіді відмітили від 10 до 20%: право на повагу до приватного і сімейного життя (17,8%), право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (17,8%), право на свободу думки і слова (15,6%), право на життя (15,6%), право на свободу та особисту недоторканість (13,3%), право на свободу мирних зібрань (13,3%), право на свободу світогляду і віросповідання (13,3%).

На Вашу думку, які права гарантовані Європейською соціальною хартією? (% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

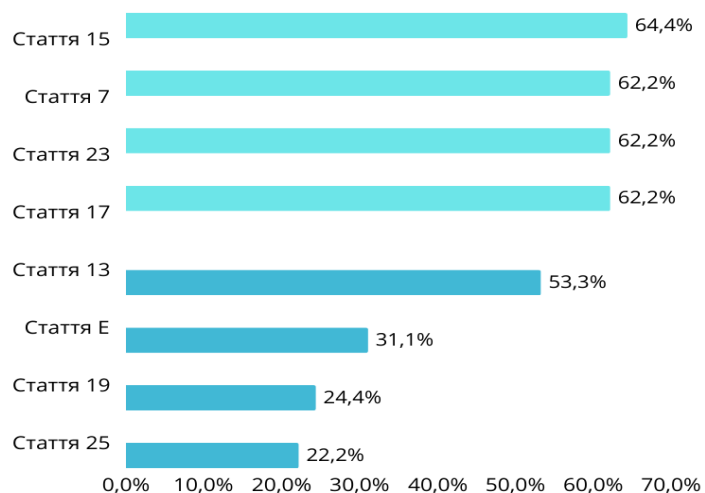
Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 375 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Середня кількість правильних відповідей трохи вища у чоловіків (7,0), ніж у жінок (5,5), про ці відмінності невеликі.

Друге питання на перевірку рівня знань про ЄСХ стосувалося того, положення яких статей хартії прийняла Україна. Більшість правильних відповідей були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Вважають прийнятою статтю 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» 64,4% респондентів, зокрема, 62,2% опитаних відповіли ствердно щодо прийняття Україною статті 7 «Право дітей та підлітків на захист», статтю 23 «Право осіб похилого віку на соціальний захист» – 62,2% респондентів, статтю 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист» – 62,2%.

Водночас, 53,3% відповіли, що прийнята стаття 13 «Право на соціальну і медичну допомогу», ще 31,1% респондентів вважають прийнятою статтю Е «Заборона дискримінації», що не відповідає дійсності. Близько чверті відмітили статтю 19 «Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу» 24,4% та статтю 25 «Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця» 22,2%, котрі також не прийняті Україною.

Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 375 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

1.4. Поширеність та практика застосування

На запитання «Чи використовували Ви законодавство у сфері соціальних прав з огляду на положення Європейської соціальної хартії, практику ЄКСП та європейські стандарти?» ствердно відповіли 42,2% опитаних адвокатів.

Частка адвокатів, які використовують положення ЄСХ у професійній діяльності, зросла з **41% у 2020 році до 42,2% у 2024 році**. Це незначне зростання (**на 1,2%**) свідчить про активніше впровадження цих положень у практику.

Основна причина невикористання ЄСХ в адвокатській практиці, – це відсутність досвіду використання (33,3%). Ще 31,1% адвокатів не мають у практиці відповідних справ. 13,3% вважає, що достатньо національних механізмів захисту порушеного права і так само 13,3% зазначає про неефективність ЄСХ як інструменту, 9% - інше.

Вкажіть основні причини не використання вами в адвокатській практиці положень Європейської соціальної хартії:

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ, проте не використовував їх)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 375 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Основною причиною невикористання положень ЄСХ у 2020 році була **відсутність відповідних справ** (53%). У 2024 році цей показник знизився до **31,1%**, що може свідчити про розширення спектру юридичних питань, де адвокати знаходять застосування ЄСХ.

Адвокати найчастіше застосовували законодавство у сфері захисту соціальних прав з огляду на положення Європейської соціальної хартії для питань, що стосувалися права на соціальний захист (47,2% від тих, хто використовував ЄСХ). Інші категорії питань, для яких таке законодавство часто застосовувалось, стосувались недопущення дискримінації (16,7%) та права на зайнятість (16,7%), дещо рідше – права на житло (13,9%), права на здоров'я (2,8%) та права на освіту (2,8%). Найменше згадувалися справи, пов'язані із правом на інтеграцію та залучення (1%). Використовувала положення ЄСХ майже однакова частка опитаних жінок та чоловіків.

Оберіть категорії питань щодо яких ви застосовували законодавство у сфері захисту соціальних прав з огляду на положення ЄСХ:

Можна було вибрати декілька варіантів відповіді, % від тих, хто використовує положення ЄСХ.

1.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету із соціальних прав

Про діяльність Європейського комітету з соціальних прав знає тільки 17,4% опитаних адвокатів.

На думку 58,7% тих, хто знає про діяльність комітету, його основне завдання полягає у нагляді за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ. 37% вважають, що основне завдання – дотримання законодавства у сфері захисту соціальних та економічних прав. Ще 4,3% відповіли, що основне завдання – це подання скарг до Європейського суду з прав людини у разі недотримання положень ЄСХ.

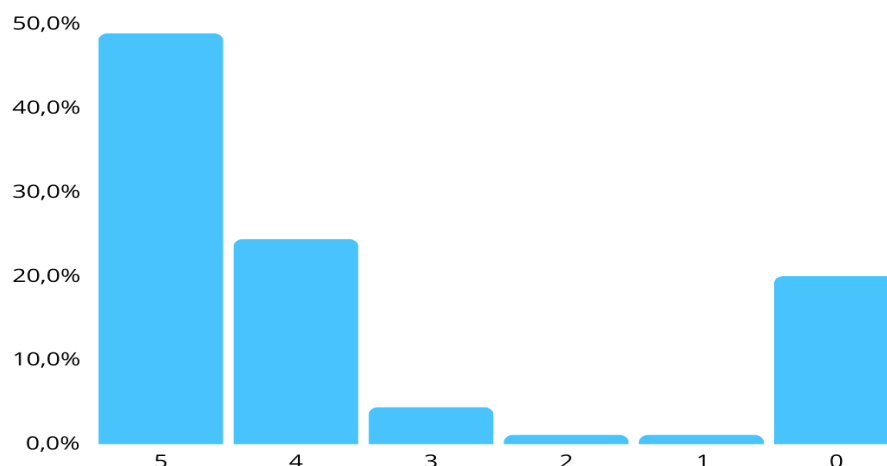
Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету з соціальних прав можна охарактеризувати як низький. У 2020 році цей показник становив **17%**, а у 2024 році – **17,4%**. Відсутність суттєвого прогресу за чотири роки може бути індикатором недостатньої інтеграції питань про ЄКСП у професійні навчальні програми для адвокатів. У 2024 році **58,7% адвокатів** серед обізнаних вважають головною функцією ЄКСП нагляд за відповідністю національного законодавства стандартам ЄСХ, що є значним зростанням порівняно з 2020 роком (37%). Частка адвокатів, які акцентують на захисті соціальних та економічних прав, залишилася незмінною (37%), що підкреслює стабільність цього сприйняття. У 2024 році 4,3% вважають, що основна функція ЄКСП полягає в поданні скарг до ЄСПЛ. Це демонструє **плутанину** між функціями різних європейських органів.

Серед адвокатів, що знають про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, 19,5% обізнані про процедуру звітування, яка передбачає подання національних звітів про виконання положень Європейської соціальної хартії. У 2024 році обізнаність серед адвокатів зросла до 19,5% від обізнаних (порівняно з 6% серед усіх опитаних у 2020). Це свідчить про частковий успіх у поширенні інформації, однак рівень все ще низький.

26,1%, котрі знають про діяльність Комітету, ознайомлювалися з його висновками щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень ЄСХ. Серед тих, хто ознайомлювався з висновками, 21,7% обізнані про процедуру подання колективних скарг щодо порушення положень ЄСХ.

Серед тих адвокатів, котрі знають про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, 48,9% вважають приєднання до положень статті Європейської соціальної хартії, яка стосується процедури подання колективної скарги, дуже потрібним. Ще 24,4% оцінили необхідність приєднання на 4 бали з 5, 4,4% – на 3 бали з 5. Тільки 2,2% відповіли, що приєднання не потрібне, поставивши від 0 до 2 балів, а 20% не змогли відповісти.

Будь ласка, оцініть, наскільки необхідне приєднання до положень статті Європейської соціальної хартії, яка стосується процедури подання колективної скарги:

(% від тих, хто знає про діяльність Європейського комітету з соціальних прав)

У 2024 році суттєво зросла підтримка приєднання до процедури подання колективних скарг: **48,9%** адвокатів вважають його дуже потрібним (+11,9% від 2020 року), **24,4%** оцінюють необхідність приєднання на 4 бали з 5 (+8,4%). Частка тих, хто вважає приєднання непотрібним, скоротилася з 7% до 2,2%, що демонструє поступове формування позитивного ставлення до розширення можливостей захисту прав. Проте частка невизначених адвокатів зросла з 12% у 2020 до 20% у 2024, що вказує на недостатнє розуміння переваг цієї процедури.

Першочерговою перевагою від приєднання 42,2% вважають – здійснення державою заходів впливу для недопущення порушення, 24,4% вважають – зменшення кількості правопорушень, так само 24,4% вважають – відновлення порушеного права, а 9% надали інші відкриті відповіді.

1.6. Інформація для заходів впливу

54,5% адвокатів, що взяли участь в дослідженні, повністю погоджуються, що розширення національних можливостей для ефективного захисту прав людини можливе шляхом збільшення знань та навичок у сфері Європейської конвенції з прав людини (ЕКПЛ) та Європейської соціальної хартії (ЄСХ). Категорично не згодні з даним твердженням лише 2,3%.

Не меншою є потреба в інформації про практику застосування положень Європейської соціальної хартії при наданні правової допомоги клієнтам. Більше половини (78,3%) усіх респондентів дуже потребує такої інформації. Кількість жінок більш зацікавлені в навчанні (82%), ніж серед чоловіків (65%).

Серед тих, хто оцінив свою потребу в інформації про застосування ЄСХ, найбільш затребуваною є інформація про практику застосування положень ЄСХ при наданні правової

допомоги у сімейному праві (40%), у справах про соціальне забезпечення (17,8%), житловому праві (15,6%), пенсійних справах (8,9%) та трудовому праві (6,7%). 11% обрали, що їх цікавлять всі категорії.

На вашу думку, яких інструментів вам не вистачає в роботі для кращого розуміння практичного застосування положень ЄСХ та висновків ЄКСП? (% від тих, хто оцінив свою потребу в інформації на 3, 4 чи 5 балів з 5)

Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

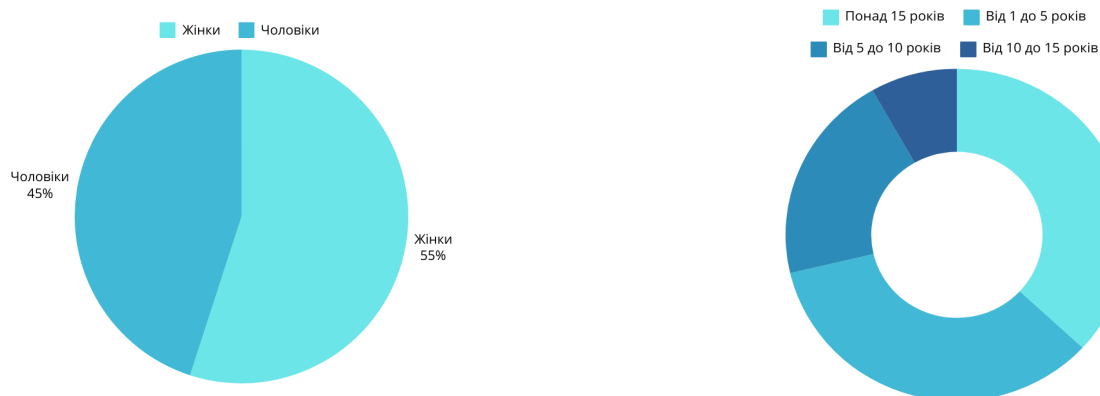
Найбільше адвокатам бракує для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав таких методичних інструментів як узагальнень практики ЄКСП (47,8%), посібників з прецедентного права (19,6%), методичних рекомендацій (17,4%), підвищення кваліфікації (13,3%), інструкцій та роз'яснень (8,7%), а 6,5% обрали варіант все перелічене.

Загалом, із зацікавлених в інформації про ЄСХ адвокатів, 66% віддає перевагу тренінгам, семінарам, лекціям, 20,7% – вебинарам, а 13,3% – дистанційним курсам.

Освітні та методичні потреби адвокатів трохи змінились, у 2020 році адвокати найчастіше вказували на брак: навчальних програм і курсів професійної підготовки – 66%; узагальнень практики ЄКСП – 62%; роз'яснень і методичних рекомендацій – 58%. У 2024 році ці показники знизилися, що може свідчити про часткове вирішення проблеми: навчальні програми – 63% (зниження на 3%); узагальнення практики – 47,8% (зниження на 14,2%); роз'яснення і методичні рекомендації – 26,1% (значне зниження на 31,9%). У 2024 році 78,3% адвокатів висловили бажання поглиблювати свої знання щодо положень ЄСХ, що свідчить про високу зацікавленість у професійному розвитку. В цілому, за чотири роки спостерігається позитивна динаміка щодо загального рівня обізнаності адвокатів з положеннями ЄСХ (+6,7%) та незначне зростання частки адвокатів, які використовують ці положення у своїй діяльності (+1,2%). Незважаючи на загальний прогрес, рівень знань про ЄКСП залишився низьким, що потребує окремої уваги у програмах підвищення кваліфікації та може свідчити про недостатню увагу до конкретного аспекту (діяльність ЄКСП). Зменшення потреб у

навчальних програмах, узагальненнях практики та роз'ясненнях свідчить про покращення доступу до таких ресурсів. Проте залишається простір для вдосконалення, оскільки значна частка адвокатів все ще вказує на ці потреби.

Розділ II. Опитування щодо визначення рівня обізнаності суддів про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та практику її використання

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 252 особи.

2.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: Судді Верховного суду, судів місцевої загальної юрисдикції, судів місцевої адміністративної юрисдикції, судів місцевої господарської юрисдикції

Методи соціологічного опитування: анкетування даної цільової аудиторії здійснювалося в електронний спосіб шляхом заповнення респондентами електронних онлайн-анкет, які були поширені серед потенційних учасників опитування шляхом направлення електронного листа-підтримки з вказаним посиланням на анкету.

2.2. Характеристика респондентів

Серед опитаних суддів 138 осіб (55%) – жінки, 114 осіб (45%) – чоловіки.

Найбільша частка опитаних 36,9% займає посаду судді понад 15 років, 34,4% працюють від 1 до 5 років, 20,5% – працюють від 10 до 15 років, 8,2% мають досвід роботи на посаді – від 5 до 10 років.

Найбільше опитаних суддів працюють у центральних областях⁴ та м. Києві – таких 122 особи, або 48,4%. Чимало респондентів представляють суди західних (55 осіб, або 21,8%) та південних областей (44 особи, або 17,4%). У східних областях працює 31 особа, або 12,3%.

⁴ Центральні області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська. Західні області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. Південні області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. Східні області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Донецька, Луганська області.

Більшість опитаних є суддями судів місцевих загальних судів – 222 особи, або 88,1%. Загалом, у судах першої інстанції працюють 180 суддів або 71,4% опитаних, в апеляційних – ще 42 судді або 16,6%. Судді Верховного суду 20 осіб або 7,9%. Серед респондентів є судді місцевих господарських та адміністративних судів першої та другої інстанцій, проте вони складають меншість 10 осіб (4%).

2.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ

Більша половина опитаних суддів (62%) вважають себе ознайомленими з положеннями ЄСХ (з них 55,5% жінки, 44,5% чоловіки).

Серед тих, хто назвав себе обізнаним, середній рівень обізнаності становить 3.1 за шкалою від 0 до 5. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 6% суддів, поставили собі 4 бали 24,9% суддів, 3 бали – 48,4%, 2 бали – 15,8%, 1 бал – 4,7%, і жоден суддя не відмітив «0». Таким чином, рівень обізнаності суддів з положеннями Європейської соціальної хартії згідно з їх самооцінкою можна охарактеризувати як середній.

Для порівняння у 2020 році⁵ 58% суддів вважали себе ознайомленими з положеннями ЄСХ. У 2024 році цей показник зріс до 62%(+4%). Частка суддів, які вважали себе досконально обізнаними (на 5 балів), зросла з 2% у 2020 році до 6% у 2024 році (+4%). Це свідчить про покращення глибини знань у певної частини суддів. Частка суддів, які оцінюють свої знання на 3 або 4 бали, залишилася стабільною – 45%.

Спостерігається суттєве покращення у самооцінці обізнаності з положеннями ЄСХ. У 2024 році середній рівень обізнаності серед ознайомлених залишився стабільним (3.1), проте зросла частка суддів, які оцінили свої знання як високі (4 і 5 балів). Загальний рівень обізнаності можна охарактеризувати як середній, на відміну від 2020 року, коли він був нижчим за середній.

Суттєвих відмінностей між обізнаністю жінок та чоловіків-суддів не спостерігається.

2.4. Поширеність та практика застосування

Найбільше серед перерахованих в анкеті міжнародних документів опитані судді використовують у своїй діяльності Європейську конвенцію з прав людини (91%), Конвенцію про права дитини (77,9%) та Загальну декларацію прав людини (70,5%). Ще менше судді використовують такі міжнародні документи, як Конвенція про права осіб з інвалідністю (9%) Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (6%), та Європейську конвенцію про соціальну та медичну допомогу (0,8%). Європейська соціальна хартія у цьому переліку на шостому місці: її відмітили 4,3% опитаних. Перелік не слід вважати повним та вичерпним.

Які міжнародні документи Ви використовуєте у своїй професійній діяльності?

(% від всіх опитаних)

⁵ Дослідження обізнаності окремих категорій осіб щодо положень Європейської соціальної хартії за 2020 рік.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 252 особи. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді. Перелік не слід вважати повним та вичерпним.

На пряме запитання «Чи використовуєте Ви положення Європейської соціальної хартії в практичній діяльності?» ствердно відповіли 23,7% опитаних суддів (серед тих, хто ознайомлений з ЄСХ). Суттєвих відмінностей у використанні положень ЄСХ в практичній діяльності між жінок та чоловіків-суддів не спостерігається.

Хоча загальне використання документа у діяльності суддів знизилося (4,3% проти 15% у 2020 році), частка обізнаних суддів, які застосовують положення ЄСХ, зросла (23,7% проти 17% у 2020 році).

Основна причина, через яку судді, обізнані про положення ЄСХ, не користуються нею на практиці, - це відсутність у практиці відповідних справ (71,1%). Ще 40% вважають, що національних механізмів захисту порушеного права достатньо, а третина суддів також не має досвіду використання (35,6%). Порівняно менше згадуються такі причини, як незнання про те, як можна використати ЄСХ (6,7%), та обставина, що частина положень ЄСХ не була прийнята Україною (2,2%) та судова практика, що суперечить положенням ЄСХ (2,2%).

Вкажіть основні причини не використання вами положень Європейської соціальної хартії під час здійснення правосуддя:

(% від тих, хто обізнаний про ЄСХ, проте не користується нею у практичній діяльності)

Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Основна причина невикористання положень ЄСХ у практиці суддів залишається сталою – відсутність відповідних справ. У 2020 році на цю причину вказали 74% суддів, а у 2024 році – 71,1% (-3,1%). Зниження цього показника може свідчити про поступове збільшення обсягу справ, у яких положення ЄСХ знаходять застосування.

Судді користуються ЄСХ передусім для того, щоб обґрунтувати правову позицію суду при розгляді справи (92,9%), а також для вивчення та використання положень у професійній діяльності (71,4%) та найменше – для поширення досвіду щодо відповідного законодавства у сфері захисту соціальних прав (28,6%). Ніхто не відповів, що використовує ЄСХ для адвокатування змін у національному законодавстві.

Ті судді, що користуються ЄСХ, застосовують її передусім для розгляду справ щодо порушень права на соціальний захист (57,1%). На другому місці – справи, котрі мають стосунок до права на зайнятість (50%), а справи про порушення права на житло (28,6%) та щодо недопущення дискримінації (21,4%) займають відповідно третє та четверте місце. Рідше ЄСХ використовується суддями у справах, що містять порушення права на здоров'я (14,3%), права на освіту (14,3%) та права на інтеграцію та залучення (14,3%).

Під час розгляду справ про порушення яких саме прав людини Ви найчастіше застосовуєте положення Європейської соціальної хартії?

(% від тих, хто обізнаний про ЄСХ та користується нею у практичній діяльності)

Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Відповідаючи на запитання, як часто вони посилаються на положення ЄСХ у судових рішеннях, за допомогою шкали від 0 до 5: 7,1% суддів (серед тих, хто користується ЄСХ) вказали, що це відбувається дуже часто, 7% оцінили частоту на 4 бали, 21,4% – на 3 бали, 28,6% – на 2 бали, 35,9% – на 1 бал. Середній бал частоти складає 2.2.

Частота використання ЄСХ у судових рішеннях залишається низькою. Незначне збільшення частки суддів, які використовують її дуже часто, не компенсує зростання частки тих, хто рідко посилається (1 і 2 бали). Загалом спостерігається тенденція до незначного зниження середнього бала частоти у 2024 році.

Середня оцінка ефективності застосування ЄСХ для захисту соціальних прав за шкалою від 0 до 5 становить 3.1, тобто вище середнього. Серед тих суддів, хто користується ЄСХ,

14,3% вважають, що це дуже ефективний інструмент, ще 28,6% оцінили його на «4», 14,3% - на «3», 35,7% - на «2», 7,1% - на «1».

Середня оцінка ефективності залишилася стабільною (3.1) у порівнянні з 2020 роком, однак структура оцінок змінилася. Спостерігається зменшення частки позитивних оцінок (5 балів) та збільшення негативних (1 і 2 бали).

2.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету із соціальних прав

Про діяльність Європейського комітету з соціальних прав знає 23,8% опитаних суддів.

Обізнаність суддів про діяльність ЄКСП у 2024 році знизилася майже на 8,2% порівняно з 2020 роком (32%), що може свідчити про зменшення уваги до цього інструменту.

На думку більшості тих, хто знає про діяльність комітету, його основне завдання полягає у дотриманні законодавства у сфері захисту соціальних та економічних прав (52%), у нагляді за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ (31%). Ще 24,1% вважають, що основним завданням є імплементація положень ЄСХ.

Серед суддів, що знають про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, трохи менше половини (48,3%) ознайомлювалися з його висновками щодо виконання окремих ратифікованих положень ЄСХ. З них 28,6% використовують практику комітету у практичній діяльності.

З'явилися позитивні тенденції до використання практики ЄКСП у судовій діяльності. Однак загальний рівень обізнаності про ЄКСП залишається низьким.

2.6. Інформація для заходів впливу

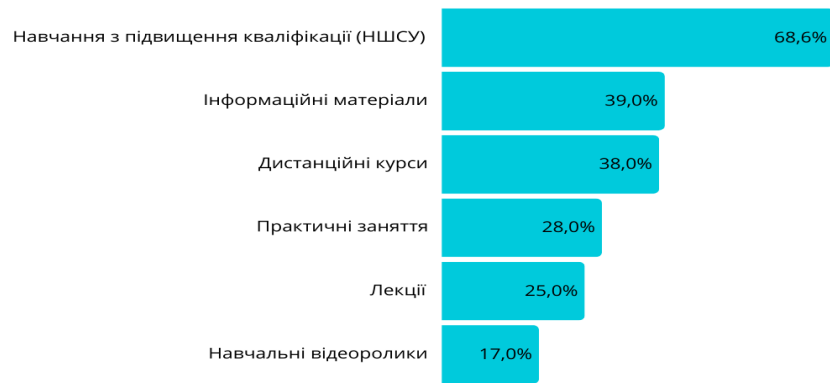
Майже всі опитані судді (96,7%) висловили бажання дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії. Окрім цього, 92% суддів, котрі знають про діяльність Європейського комітету із соціальних прав, але не ознайомлювалися з щорічними висновками щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень Європейської соціальної хартії (або 20,4% від загального числа суддів), бажають ознайомитися з ними.

У 2020 році 93% суддів висловлювали бажання дізнатися більше про положення ЄСХ. У 2024 році цей показник зріс до 96,7% (+3,7%), демонструючи високу та зростаючу зацікавленість. Інтерес до щорічних висновків щодо виконання Україною положень ЄСХ суттєво зріс: у 2020 році лише 20% суддів виявили таку зацікавленість, тоді як у 2024 році цей показник досяг 92% (+72%). Це може бути результатом підвищення обізнаності про значення цих документів у судовій практиці. Жінки більшою мірою виявляють зацікавленість (82%), ніж чоловіки.

Для тих суддів, котрі хотіли би дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії, найбільш зручною формою отримання інформації є проходження навчання з підвищення кваліфікації (про це повідомили 68,6% з них). Ще 39% вибрали інформаційні матеріали, 38% – дистанційні курси, 28% – практичні заняття, 25% – лекції, 17% – навчальні відеоролики.

В якій формі Ви б хотіли дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії?

(% від тих, хто бажає дізнатися більше про положення ЄСХ)

Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Таким чином, дані за 2024 рік демонструють прогрес у підвищенні рівня обізнаності суддів із положеннями ЄСХ та їх зацікавленості в навчанні, хоча питання практичного застосування ще потребує уваги.

Розділ III. Опитування студентів щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією

3.1. Загальний огляд

Географія: Опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

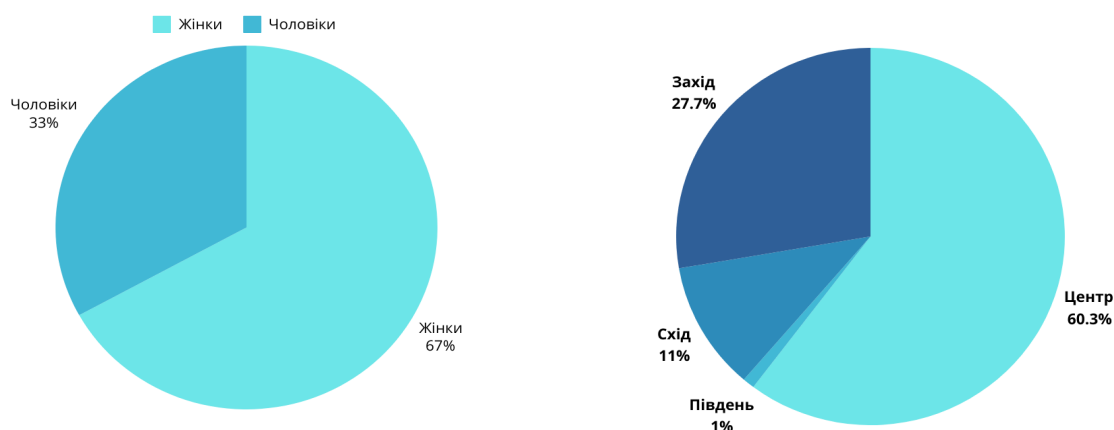
Цільова аудиторія: студенти закладів вищої освіти за спеціальністю: 081 “Право”, 231 “Соціальна робота”, 232 “Соціальне забезпечення”, 262 “Правоохоронна діяльність”, 293 “Міжнародне право”.

Метод соціологічного дослідження: опитування здійснювалось шляхом онлайн-анкетування через направлення анкети на електронні адреси закладів вищої освіти, які здійснюють навчання студентів за вказаними вище спеціальностями.

3.2. Характеристика респондентів

Серед опитаних студентів 343 особи (67%) – жінки, 169 осіб (33%) – чоловіки.

Більшість респондентів навчаються у вищих навчальних закладах, що знаходяться у центральних⁶ (60,3%) або західних областях (27,7%). Ще 11% студентів представляють ВНЗ східних областей, 1% навчаються на півдні України.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 512 осіб.

В опитуванні взяли участь студенти 10 вищих навчальних закладів. Найбільше представлені у вибірці такі навчальні заклади: Національна академія внутрішніх справ (155 осіб або 31,2%), Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (104 особи або 21,3%), Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (100 осіб або 19,5%),

⁶Центральні області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська та м. Київ. Західні області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. Південні області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. Східні області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Донецька, Луганська області.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди (48 осіб або 9,3%), Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського (46 осіб або 8,9%). Від 10 до 30 студентів з числа опитаних навчаються у наступних ВНЗ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка (30 осіб або 5,8%), Харківський національний університет внутрішніх справ (11 осіб або 2,1%). Ще 3 навчальні заклади⁷ представлені у дослідженні менш ніж 10ма студентами (1,9%).

Більшість студентів, що взяли участь у дослідженні, навчаються на спеціальності «Право» (311 осіб або 61,2%). Ще 108 осіб (21,3%) є студентами спеціальності «Соціальна робота». У меншості є ті, хто вивчають «Правоохоронну діяльність» (46 осіб або 9,1%), «Міжнародне право» (33 особи або 6,5%) та «Соціальне забезпечення» (10 осіб або 1,9%).

Оберіть спеціальність за якою Ви навчаєтесь:

(% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 512 осіб.

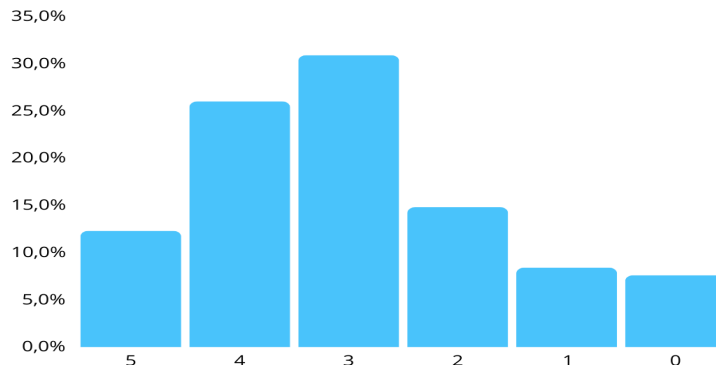
Переважає більшість опитаних є студентами бакалаврських програм: на першому курсі бакалаврату навчаються 72 особи (14,1%), на другому – 159 осіб (31,1%), на третьому – 105 осіб (20,5%), на четвертому – 76 осіб (14,8%). Респонденти, які навчаються в магістратурі: 70 осіб (13,7%) – на першому курсі, 28 осіб (5,5%) – на другому.

На денній формі навчаються 471 особа (92%) серед опитаних, на заочній – 40 осіб (7,8%).

3.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ

89,5% студентів, що взяли участь у дослідженні знають про існування Європейської соціальної хартії (з них 65,9% жінки, 34,1% чоловіки). У запитанні «Якою мірою Ви вважаєте себе обізнаним/обізнаною з положеннями Європейської соціальної хартії?» вже 69,2% оцінили рівень своїх знань на 3, 4 або 5 балів з 5 максимальних: 30,9% на 3 бали, 26% на 4 бали, 12,3% на 5 балів. Ще 14,8% поставили собі оцінку «2», 8,4% – оцінку «1», а 7,6% визнали, що зовсім не обізнані з ЄСХ. Середній рівень обізнаності з ЄСХ серед усіх респондентів становить 2.9 за шкалою від 0 до 5.

⁷Хмельницький національний університет, Волинський національний університет імені Лесі Українки, Університет імені Альфреда Нобеля.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 512 осіб.

У порівнянні з 2020 роком⁸ рівень обізнаності з ЄСХ зріс на 21,2%, а середній бал покращився на 0,6 пунктів. Зростання свідчить про ефективність заходів у напрямку популяризації ЄСХ.

Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: право на соціальний захист (91,2%), право на зайнятість (69,7%) та недопущення дискримінації (52,5%). Крім того, трохи менше половини відмітили такі правильні варіанти, як право на освіту (49,4%), право на житло (43%), та право на інтеграцію і залучення (47,1%). Чимало студентів відмічали також і неправильні відповіді, особливо право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (39,5%) і право на свободу та особисту недоторканність (34%), право на життя (30,7%); а також право на свободу світогляду і віросповідання (32%), право на свободу мирних зібрань (27,3%), право на повагу до приватного і сімейного життя (26,8%).

Якщо узагальнити результат, цілком правильну відповідь не дав жоден з тих, хто відповідав на питання: тобто ніхто не зміг відмітити всі права, що ЄСХ гарантує, і не відмітити жодного з тих, що не гарантовані хартією. Близько половини опитаних (49%) дали від 5 до 7 правильних відповідей. Жоден студент не дав повністю правильну відповідь у тестових запитаннях в обидва роки дослідження. Це свідчить про значний розрив між самооцінкою знань студентами і їх реальним рівнем.

⁸ Дослідження обізнаності окремих категорій осіб щодо положень Європейської соціальної хартії за 2020 рік.

Загалом рівень правильних відповідей у порівнянні з 2020 роком суттєво зріс, особливо щодо ключових прав. Це свідчить про покращення знань про зміст ЄСХ, але залишаються проблеми з розрізненням прав, гарантованих ЄСХ, і тих, які не належать до її компетенції.

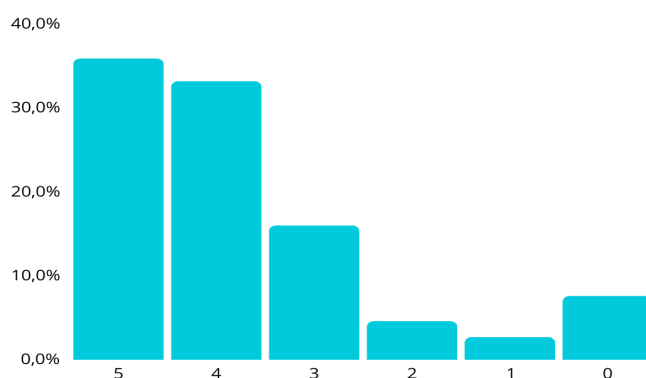
Серед студентів, що оцінили свої знання про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів, найбільше тих, хто дізнався про Європейську соціальну хартію під час навчання у закладі вищої освіти – таких 87,9%. Вдвічі менше тих, хто дізнався про хартію з Інтернету (32%). Ще 26,8% обрали варіант «у процесі саморозвитку», 24,2% – з освітніх заходів, тренінгів поза ВНЗ, 5,7% – з перегляду телебачення, радіо.

Більше половини (61,3%) усіх студентів, що взяли участь у дослідженні, вивчали Європейську соціальну хартію в рамках навчання у вищому навчальному закладі. Ще 18% відповіли, що ця тема не входила в навчальну програму, а 20,7% не змогли відповісти.

Серед тих, хто вивчав ЄСХ у вищому навчальному закладі, 35,9% повністю зрозуміли зміст її положень у процесі вивчення, 33,2% оцінили своє розуміння на 4 бали з 5 максимальних, 16% – на 3 бали, 4,6% – на 2 бали, 2,7% – на 1 бал, а 7,6% не змогли дати оцінку.

Наскільки Ви зрозуміли зміст положень Європейської соціальної хартії під час навчання у

ВНЗ? (% від тих, хто вивчав ЄСХ у ВНЗ)

Формальна освіта залишається основним джерелом знань про ЄСХ, однак зросла роль самостійного навчання та неформальної освіти. Незважаючи на покращення обізнаності, повне розуміння змісту ЄСХ досягається менше ніж половиною студентів. Так як вищі навчальні заклади залишаються головним джерелом знань про ЄСХ, що підтверджує важливість включення тематики ЄСХ до навчальних програм. Однак, показник повного розуміння змісту ЄСХ залишається низьким, що свідчить про необхідність покращення якості освітніх матеріалів та методів викладання.

3.4. Інформація для заходів впливу

Більшість опитаних студентів (93%) зацікавлені у тому, щоб дізнатися більше про соціальні та економічні права в контексті європейського законодавства (з них 67,4% жінки, 32,6% чоловіки).

Серед студентів, котрі хотіли би отримати більше інформації про ЄСХ, переважають прихильники дистанційного навчання (46,6%), на другому місці – ті, для кого зручна як

дистанційна, так і очна форма (35,4%), на третьому – ті, хто віддають перевагу лише очному навчанню (18%).

Ті студенти, що хотіли би отримати більше інформації, віддають перевагу навчанню у форматі лекцій (55,5%) та відеороликам (44,1%). Понад третина (37,5%) також хотіла би отримувати інформацію про соціальні та економічні права, включаючи положення ЄСХ та практику ЄКСП, у вигляді інформаційних матеріалів – буклетів, посібників, інфографіки, тощо. Бажають отримувати відповідну інформацію на дистанційних курсах – 33,8%, на практичних заняттях 32,8% респондентів, а на спеціалізованих програмах підготовки в рамках навчання у ВНЗ – 13,9%.

Студентам зручніше вивчати Європейську соціальну хартію в межах основної навчальної програми (55,7%), саморозвиток (41,2%) і факультативно (27,5%).

У порівнянні з 2020 роком зацікавленість студентів значно зросла на 20% за чотири роки. Це свідчить про збільшення розуміння важливості теми соціальних прав та ЄСХ. Переваги студентів щодо дистанційного та змішаного навчання залишаються стабільними, хоча частка прихильників виключно очного навчання знизилась із 24% (у 2020 році) до 17,4%. Лекції та відеоролики є найзручнішими форматами навчання, але інтерес до спеціалізованих програм у ВНЗ зменшився, ймовірно, через слабку інтеграцію теми у навчальні програми. Основна навчальна програма у ВНЗ залишається ключовим інструментом поширення знань про ЄСХ.

Розділ IV. Опитування працівників системи надання БПД щодо визначення рівня обізнаності із соціальними правами, передбаченими Європейською соціальною хартією

4.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій

Цільова аудиторія: працівники місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги всіх рівнів посад (головні спеціалісти, начальники відділів, заступники начальників відділів, директори центрів, заступники директорів) та відділів, крім відділу фінансів, бухгалтерського обліку та звітності.

Методи соціологічного дослідження: опитування респондентів здійснювалось шляхом онлайн-анкетування через направлення на електронну пошту місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги електронного листа-підтримки з вказаним посиланням на анкету, який був поширений серед працівників. Запрошення до участі в дослідженні було надіслане всім співробітникам, що відповідали вибіркоvim критеріям.

4.2. Характеристика респондентів

Серед опитаних працівників системи надання БПД 560 осіб (76,7%) є жінками, а 170 осіб (23,3%) – чоловіки. Вік більшості опитаних (399 осіб, або 54,7%) знаходиться у віковій категорії 36-59-річних, проте чимала частка респондентів не перевищує 35 років (307 осіб, або 42,1%). Ще 24 опитаним (3,3%) виповнилося 60 років чи більше.

Більшість опитаних є головними спеціалістами (271 особа, або 37,1%) чи завідувачами сектору (209 осіб, або 28,6%). Ще 67 респондентів, або 9,2%, працюють на посаді начальника відділу та 45 осіб, або 6,2% на посаді заступника начальника відділу. Частка провідних юристів та помічників юристів становить 7,7% та 7,3% відповідно, а кількість спеціалістів на

цих посадах у вибірці – 56 та 53 відповідно. Керівний склад опитаних становить 2,5% (16 осіб).

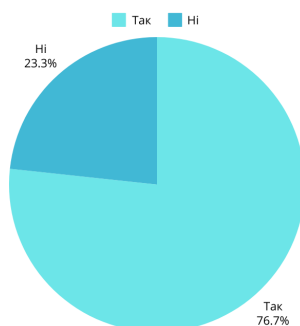
Найбільше опитаних працівників системи надання БПД працюють у західних областях 298 особи, або 40,8%, у центральних областях⁹ та м. Києві – таких 231 особа, або 31,6% від усієї вибірки. У південних областях працює 82 осіб або 11,2%, у східних – 119 осіб, або 16,3%.

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 730 осіб.

Більша частина респондентів (560 осіб, або 76,7%) здійснюють надання безоплатної правничої допомоги клієнтам, решта 170 спеціалістів (23,3%) не здійснює.

Чи здійснюєте Ви надання безоплатної правничої допомоги клієнтам? С(% від всіх опитаних)

Досвід роботи в системі надання БПД у більшості опитаних становить від 1 до 3 років (240 осіб або 29%) чи від 3 до 5 років (317 осіб або 39%). Меншість працює в системі до 6 місяців (53 особи або 7%), від 6 місяців до року (101 особа або 12%), чи більше 5 років (109 осіб або 13%).

4.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ та Європейської конвенції з прав людини

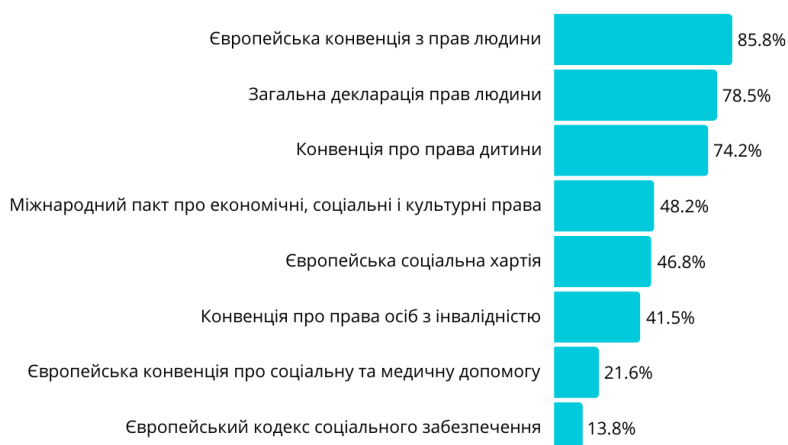
Опитані працівники системи надання БПД найчастіше згадували наступні міжнародні документи, що захищають основні соціальні права людини: Європейську конвенцію з прав людини (85,8%) Загальну декларацію прав людини (78,5%), та Конвенцію про права дитини

⁹ **Центральні** області – Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська. **Західні** області – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька. **Південні** області – Миколаївська, Одеська, Херсонська. **Східні** області – Дніпропетровська, Запорізька, Харківська, Донецька, Луганська області.

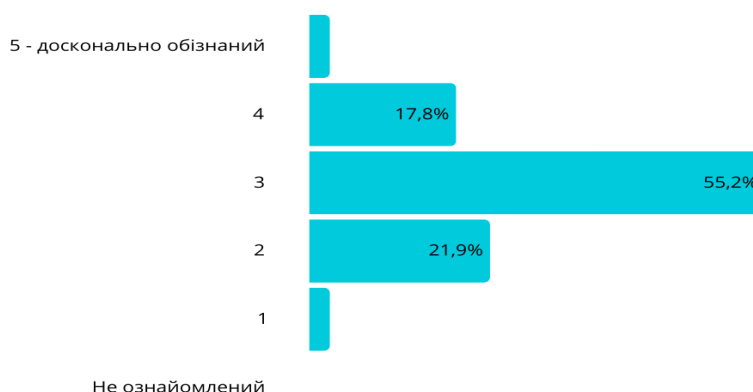
(74,2%). Приблизно вдвічі менше опитаних знають про Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (48,2%), Європейську соціальну хартію (46,8%), та про Конвенцію про права осіб з інвалідністю (41,5%). Найменша частка респондентів ознайомлена з Європейською конвенцією про соціальну та медичну допомогу (21,6%) та Європейський кодекс соціального забезпечення (13,8%). Серед інших документів, не названих у цьому переліку, згадувалася також Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Рамкова конвенція про захист національних меншин.

Які міжнародні документи Ви знаєте, які захищають основні соціальні права людини?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 730 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

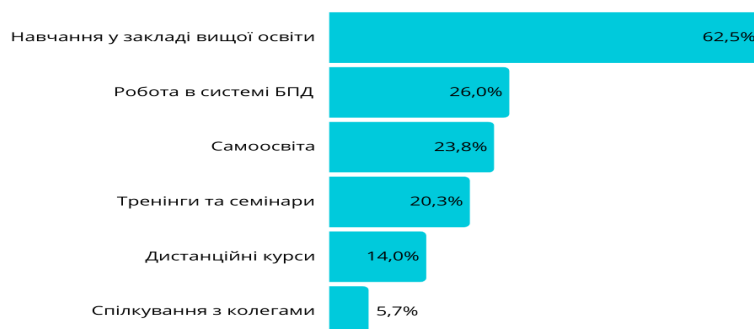
Менше половини опитаних (47%) вважають себе ознайомленими з положеннями Європейської соціальної хартії (з них 80,6% жінки, 19,4% чоловіки). Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважають 2,5% від усіх респондентів, ще 17,8% оцінили себе на 4 бали, 55,2% – на 3 бали, 21,9% – на 2 бали, 2,5% – на 1 бал. Серед тих, хто назвали себе обізнаними з положеннями ЄСХ, середній рівень обізнаності становить 3.2 за шкалою від 0 до 5.

Якою мірою Ви вважаєте себе обізнаним/обізнаною з Європейською соціальною хартією?

Для порівняння, у 2020 році¹⁰ **44% працівників БПД** вважали себе ознайомленими з положеннями ЄСХ, тоді як у 2024 році цей показник зріс до **47% (+3%)**. Частка тих, хто оцінив свої знання на **3, 4 або 5 балів**, зросла з **34% у 2020 році до 38% у 2024 році (+4%)**. Значне збільшення частки респондентів, які оцінили свої знання на 3 бали, свідчить про поширення базового розуміння теми. Це свідчить про поступове покращення обізнаності. Позитивна динаміка у кількості працівників, які вважають себе обізнаними, може бути пов'язана зі збільшенням доступу до освітніх ресурсів.

Ті респонденти, що ознайомлені з положеннями Європейської соціальної хартії, найчастіше дізнавалися про неї під час навчання у закладі вищої освіти – так відповіли 62,5%. Майже третині допомогла дізнатися про ЄСХ робота в системі БПД - 26%. 23,8% опитаних знайомству з ЄСХ завдячують самоосвіті, а 20,3% почули про неї під час проходження тренінгів та семінарів. Проходження дистанційних курсів було джерелом інформації про ЄСХ для 14% респондентів. Через спілкування з колегами чи партнерами-адвокатами 5,7% опитаних дізналось про ЄСХ.

Звідки ви дізналися про Європейську соціальну хартію?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 315 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Рівень обізнаності співробітників системи надання БПД з Європейською соціальною хартією також перевірявся за допомогою тестових запитань, що мали як правильні, так і неправильні відповіді. Зокрема, респонденти відповідали, які, на їх думку, права гарантовані ЄСХ.

Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: право на соціальний захист (89,8% серед тих, то вважає себе ознайомленим з положеннями ЄСХ), право на зайнятість (72,4%), право на житло (68,6%), право на здоров'я (62,5%), недопущення дискримінації (56,2%), право на освіту (49,5%), право на інтеграцію і залучення (27,3%). Водночас, чимало фахівців системи БПД відмічали також і неправильні відповіді: право на свободу та особисту недоторканість (26,7%), право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (21%), право на повагу до приватного і сімейного життя (24,1%), право на життя (23,2%), право на свободу думки і слова (19,7%), право на свободу зібрань (21,9%), право на свободу світогляду і віросповідання (12,4%).

¹⁰ Дослідження обізнаності окремих категорій осіб щодо положень Європейської соціальної хартії за 2020 рік.

На Вашу думку, які права гарантовані Європейською соціальною хартією?

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 315 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Для порівняння відповідей з 2020 роком щодо знань про права, гарантовані ЄСХ:

Правильні відповіді:

- право на соціальний захист: зростання на 1,8% у 2024 році, що свідчить про стабільно високий рівень знань;
- право на зайнятість: зниження на 5,6%, можливо, через недостатню увагу до цього аспекту в навчанні чи інформаційних матеріалах;
- право на житло: зниження на 3,4%;
- право на здоров'я: майже незмінний показник, що свідчить про сталий рівень обізнаності.
- Недопущення дискримінації: зниження на 2,8%.
- Право на освіту: зростання на 6,5%, що свідчить про покращення знань у цій сфері.
- Право на інтеграцію і залучення: зниження на 2,7%.

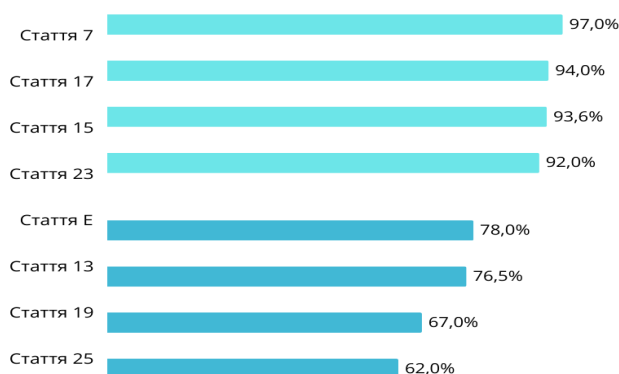
Неправильні відповіді:

Неправильне ототожнення деяких прав як гарантованих ЄСХ: хоча частка неправильних відповідей (наприклад, щодо права на свободу та особисту недоторканість, свободу об'єднання тощо) зменшилася у деяких випадках, тенденція помітного відсотка помилкових відповідей залишається. Наприклад: **право на повагу до приватного життя: зростання на 3,1%; право на свободу мирних зібрань: зростання на 6,9%.**

Друге питання на перевірку рівня знань про ЄСХ стосувалося того, положення яких статей хартії ратифікувала Україна. Як і в попередньому питанні, правильні відповіді були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Зокрема, більше 90% опитаних відповіли ствердно щодо прийняття Україною кожної з наступних статей: стаття 7 «Право

дітей та підлітків на захист» (97%), стаття 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист» (94%), стаття 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» (93,6%), стаття 23 «Право осіб старшого віку на соціальний захист» (92%). Водночас, більше половини респондентів вважають прийнятими кожен з наступних статей (що не відповідає дійсності): стаття Е «Заборона дискримінації» (78%), стаття 13 «Право на соціальну і медичну допомогу» (76,5%), стаття 19 «Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу» (67%), стаття 25 «Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця» (62%).

Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 315 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Рівень знань про статті ЄСХ, ратифіковані Україною у порівнянні з 2020 роком

Правильні відповіді: у 2020 та 2024 роках спостерігається стабільно високий рівень обізнаності щодо статей, ратифікованих Україною (більше 90%). Наприклад:

- Стаття 7: 2020: 97% та 2024: 97%.
- Стаття 17: 2020: 94% та 2024: 94%.
- Стаття 15: 2020: 92% та 2024: 93,6% (зростання на 1,6%).
- Стаття 23: 2020: 95% та 2024: 92% (зниження на 3%).

Неправильні відповіді: ототожнення статей як ратифікованих.

У 2024 році частка таких помилок зросла порівняно з 2020 роком. Наприклад:

Стаття 13: 2020: 75% та 2024: 76,5% (зростання на 1,5%).

Стаття 19: 2020: 63% та 2024: 67% (зростання на 4%).

Стаття 25: 2020: 59% та 2024: 62% (зростання на 3%).

Рівень фактичних знань про ЄСХ суттєво не залежить від стажу роботи фахівця БПД.

Загалом варто відзначити зростання рівня знань про окремі аспекти ЄСХ, зокрема право на освіту (+6,5%) та стабільно високий рівень знань про ратифіковані статті, а також збільшення частки респондентів, які правильно визначають статті та права, гарантовані ЄСХ. Водночас залишається стабільність високого рівня помилкових відповідей щодо нератифікованих

статей і прав. Та в 2024 році зниження рівня обізнаності про права, такі як право на зайнятість і право на житло.

Майже всі опитані погодились, що статті 7, 15, 17 та 23 Європейської соціальної хартії певною мірою відповідають національному законодавству. Ступінь відповідності статті 7 «Право дітей та підлітків на захист» українським законам оцінили на 4-5 балів з 5 максимальних 71,1% респондентів серед тих, хто ознайомлений з ЄСХ. Майже стільки ж (70%) вважають відповідною на 4-5 балів статтю 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист». Відповідний показник становить 57,7% для статті 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» та 47,9% для статті 23 «Право осіб похилого віку на соціальний захист».

Говорячи про Європейську соціальну хартію, 57,8% розуміють під нею переглянуту редакцію 1996 року, 7% - редакцію 1961 року, а 35,2% - обидва документи.

4.4. Поширеність та практика застосування

Найбільше серед перерахованих в анкеті міжнародних документів опитані фахівці системи БПД використовують у своїй професійній діяльності Конвенцію про права дитини (56,7%), Загальну декларацію прав людини (56,7%) та Європейську конвенцію з прав людини (56,7%). На четвертому місці – Конвенція про права осіб з інвалідністю (20,5%). Європейську соціальну хартію використовує 10,8% опитаних, а Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права – майже стільки 10,5%. Майже не використовується Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу (4%) та Європейський кодекс соціального забезпечення (3%). 10% відсотків фахівців системи БПД не користується жодним міжнародним документом.

Які міжнародні документи Ви використовуєте у своїй професійній діяльності?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 730 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Водночас, на пряме запитання «Чи використовували Ви положення Європейської соціальної хартії?» ствердно відповіли 50,2% опитаних фахівців (серед тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ, з них 79,7% жінки, 20,3% чоловіки). Для порівняння, на дане питання у 2020 році ствердно відповіли 45% респондентів, тобто використання положень ЄСХ працівниками БПД за 4 роки **зросло на 5,2%**.

Основна причина невикористання ЄСХ на практиці, - це відсутність у практиці відповідних справ (73,2%) Зростання на 3,2% у порівнянні з 2020 роком. Цей показник залишається основною причиною, що вказує на структурну проблему відсутності запитів на захист соціальних прав. Третина фахівців не має досвіду використання (31,2%) незначне зростання на +1,2% (30% у 2020 році), що свідчить про відсутність прогресу в інтеграції ЄСХ у практику. А кількість респондентів, які вважають, що національних механізмів захисту порушеного права достатньо (15,9%) зменшилась на 4,1% у порівнянні з 2020 роком. Можливо, це свідчить про зростаюче усвідомлення необхідності міжнародних стандартів для захисту соціальних прав.

Порівняно менше згадуються такі причини, як неефективність ЄСХ як інструменту 3,2% (зменшення на 3,8%, що вказує на більшу впевненість у можливостях ЄСХ), не прийняття національними судами практики застосування ЄСХ до уваги 3,2% (покращення на 3,8%, можливо, через зміну практики судів або зростання кількості прикладів успішного застосування), незнання про те, як можна використати ЄСХ 5,1% (незначне зростання на 1,1%, що може свідчити про необхідність додаткових навчальних програм), та судова практика, що суперечить положенням ЄСХ 0,6% (суттєве зменшення на 3,4, що може свідчити про гармонізацію національної судової практики з положеннями ЄСХ).

Вкажіть основні причини не використання вами при наданні правової допомоги положень Європейської соціальної хартії:

(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ, проте не використовував їх)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 157 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Опитані фахівці системи БПД користуються ЄСХ для вивчення та використання положень у професійній діяльності 40% (зменшення на 15% у порівнянні з 2020 р., що може вказувати на

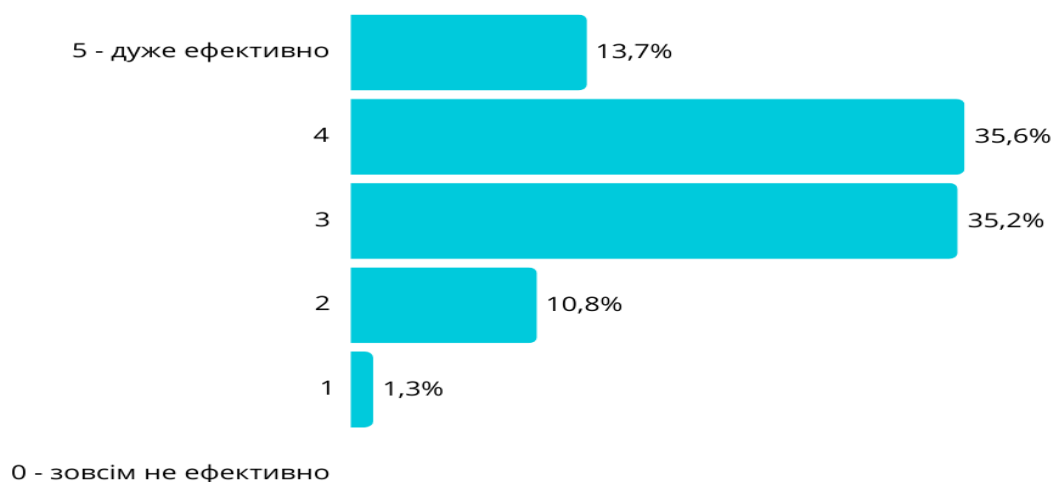
зниження інтересу або доступу до відповідних освітніх матеріалів), посилення правової позиції у суді 33,7% (зменшення на 8,3%), покращення реалізації та захисту соціальних прав клієнтів 31,7% (зменшення на 16,3%, що свідчить про зниження практичного застосування в конкретних випадках), а також надання обґрунтованої, вичерпної консультації клієнту 24,4% (зменшення на 20,6%).

Фахівці системи БПД у 2024 році найчастіше застосовували законодавство у сфері захисту соціальних прав з огляду на положення Європейської соціальної хартії та практику Європейського комітету із соціальних прав для питань, що стосувалися права на соціальний захист (69,8% від тих, хто використовував ЄСХ). Інші категорії питань, для яких таке законодавство часто застосовувалось, стосувалися права на зайнятість (36,7%), права на житло (35,6%), права на освіту (28%), дещо рідше – права на здоров'я (27,3%) та недопущення дискримінації (21,5%). Найменше згадувалися справи, пов'язані із правом на інтеграцію та залучення (8,4%). Основна тенденція свідчить, що ЄСХ переважно застосовується для захисту базових соціальних прав.

У 2024 році використання ЄСХ для захисту права на соціальний захист зменшилося з 71% (2020 рік) до 69,8%. Це незначне зниження, але в цілому показує, що соціальний захист залишається головною сферою застосування ЄСХ. Відзначено незначне зростання застосування ЄСХ для захисту права на зайнятість (з 36% до 36,7%) та права на житло (з 45% до 35,6%). Це може свідчити про зростання актуальності цих питань у правовій практиці, можливо, через нові соціально-економічні виклики за останні 4 роки. Зниження відсотка застосування ЄСХ для захисту права на здоров'я (з 21% до 27,3%) та права на освіту (з 20% до 28%) може свідчити про певну зміну в правовій практиці, яка більш активно фокусується на базових соціальних правах, таких як зайнятість і житло.

Серед тих фахівців системи БПД, хто користувався ЄСХ, 13,7% вважають, що це дуже ефективний інструмент (на 5 балів з 5 максимальних), ще 35,6% оцінили його на 4 бали, 35,2% - на 3 бали, 10,8% - на 2 бали, 1,3% - на 1 бал.

Оцініть ефективність застосування положень Європейської соціальної хартії у сфері захисту соціальних прав: (% від тих, хто використовує положення ЄСХ)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 315 осіб.

У 2024 році спостерігається незначне збільшення частки респондентів, які вважають ЄСХ дуже ефективним (з 10% до 13,7%). Це може свідчити про позитивну оцінку інструменту ЄСХ серед фахівців, які застосовують його в практиці.

На думку опитаних, найбільш доцільним є застосування положень ЄСХ та практики Європейського комітету із соціальних прав для надання безоплатної вторинної правничої допомоги та правопросвітництва, меншою мірою – для надання безоплатної первинної правничої допомоги. Зокрема, три чверті (71,8%) оцінили доцільність застосування ЄСХ для надання БВПД на 4-5 балів по шкалі від 0 до 5. Відповідний показник для правопросвітництва становить 56,5%, а для БППД – 44,8%. Показники розраховувалися від сукупності тих фахівців, хто використовував ЄСХ.

Хоча показники доцільності застосування ЄСХ для БВПД і правопросвітництва залишаються високими, у 2024 році відзначено певне зниження цих оцінок порівняно з 2020 роком (для БВПД з 75% до 71,8%, для правопросвітництва з 66% до 56,5%). Це може свідчити про зміни в пріоритетах застосування ЄСХ або зменшення визнання його корисності у правопросвітницьких заходах. Показник доцільності застосування ЄСХ для БППД у 2024 році залишився низьким (44,8%), що означає, що фахівці, ймовірно, вважають цей інструмент менш корисним для первинної правничої допомоги, ніж для вторинної.

Фахівці БПД бачать найбільшу доцільність у застосуванні положень ЄСХ та практики Європейського комітету із соціальних прав для наступних категорій суб'єктів права на БВПД: неповнолітні та діти, особи з інвалідністю, особи старшого віку. Зокрема, 73% оцінили доцільність застосування ЄСХ на 4-5 балів (по шкалі від 0 до 5) щодо осіб з інвалідністю, 72,7% - щодо неповнолітніх та дітей, 69,6% - щодо осіб старшого віку, 62,2% – щодо ветеранів та учасників бойових дій, 61,9% – щодо осіб, котрі постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, 60,6% – щодо ВПО, 60,6% – щодо малозабезпечених, 60% – щодо біженців.

У 2024 році знизилася доцільність застосування ЄСХ для неповнолітніх та осіб старшого віку (з 73% до 72,7% для дітей і з 73% до 69,6% для осіб старшого віку). Це може свідчити про зменшення фокусу на цих групах. Показник для осіб з інвалідністю залишився високим (73%), і навіть знизився порівняно з 2020 роком (76%), що вказує на важливість цієї категорії для застосування ЄСХ.

4.5. Рівень обізнаності про діяльність Європейського комітету із соціальних прав

Про діяльність Європейського комітету з соціальних прав знає 30,5% опитаних фахівців системи БПД (зокрема, з них 80,7% жінки, 19,3% чоловіки). За чотири роки спостерігається незначне, але позитивне збільшення рівня обізнаності серед фахівців системи БПД про діяльність Європейського комітету з соціальних прав. Зростання на 4,5% свідчить про поступовий інтерес до цієї інституції, що може бути результатом активізації проведення навчальних заходів чи більшого висвітлення діяльності комітету.

На думку 50,2% тих, хто знає про діяльність комітету, його основне завдання полягає у нагляді за відповідністю національного законодавства і його імплементації положенням ЄСХ, а 38,6% опитаних вважають, що основним завданням є нагляд за дотриманням конвенції у 47 державах-членах Ради Європи. Врешті, 11,2% відповіли, що основне завдання – це подання скарг до Європейського суду з прав людини у разі недотримання положень ЄСХ.

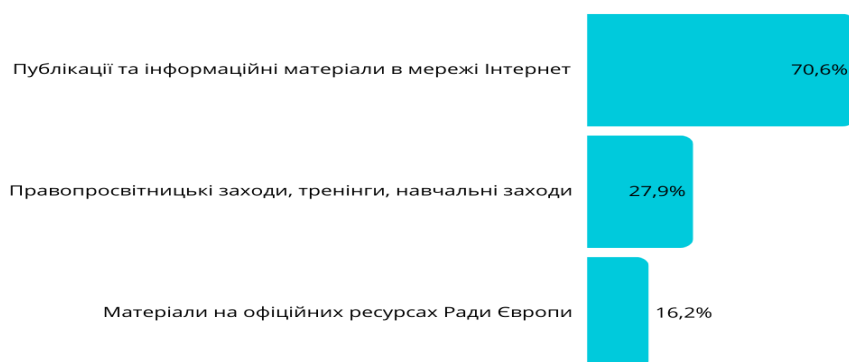
У 2024 році кількість респондентів, які правильно вказали основне завдання комітету (нагляд за відповідністю національного законодавства), зросла на 5,2%, що є позитивною

динамікою. Однак, все ще досить велика частина респондентів (38,6% у 2024 році та 47% у 2020 році) неправильно вважає, що основне завдання комітету полягає в нагляді за дотриманням ЄСХ у всіх 47 державах-членах Ради Європи. Це свідчить про певні труднощі у правильному розумінні ролі Європейського комітету з соціальних прав, що може бути результатом недостатньої поінформованості. Проблема також полягає в тому, що деякі респонденти (8% у 2020 році та 11,2% у 2024 році) все ще обирають варіант, який не відповідає завданням комітету – скарги до ЄСПЛ.

Серед фахівців системи БПД, що знають про діяльність Європейського комітету з соціальних прав, 30,5% ознайомлювалися з його висновками щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень ЄСХ. З них 70,6% ознайомилися з висновками через публікації та інформаційні матеріали в мережі Інтернет, 27,9% – під час правопросвітницьких та навчальних заходів, тренінгів, 16,2% – через інформаційні матеріали на офіційних ресурсах Ради Європи.

Як Ви ознайомилися з щорічними висновками Європейського комітету із соціальних прав?

(% від тих, хто ознайомлювався з висновками комітету)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 66 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

У 2024 році відсоток респондентів, які знайомилися з висновками через Інтернет, дещо знизився з 75% у 2020 році до 70,6%. Хоча відсоток знизився, Інтернет залишається основним джерелом інформації для фахівців. Це свідчить про те, що доступність онлайн-ресурсів продовжує бути головним каналом, через який інформація поширюється серед фахівців системи БПД. Також у 2024 році значно зріс відсоток респондентів, які ознайомлювалися з висновками через правопросвітницькі та навчальні заходи (з 24% у 2020 році до 27,9% у 2024 році). Це може свідчити про збільшення кількості тренінгів, семінарів, спрямованих на підвищення обізнаності про діяльність ЄКСП..

16,2% респондентів у 2024 році зверталися до офіційних матеріалів Ради Європи, що є незначним зниженням порівняно з 18% у 2020 році. Можливо, це пов'язано з тим, що офіційні матеріали можуть бути менш доступними або важчими для сприйняття без відповідного контексту, що потребує додаткових зусиль для залучення фахівців до таких джерел.

4.6. Інформація для заходів впливу

Лише 4,9% від усіх опитаних зовсім не потребують отримання інформації про положення Європейської соціальної хартії та практику їх застосування, натомість 17,9% оцінили свою

потребу на 5 балів з 5 максимальних, 21% – на 4 бали. Ще 33,2% фахівців системи БПД потребують інформації про ЄСХ на 3 бали з 5, 16,6% – на 2 бали, а 6,4% – на 1 бал.

У 2024 році частка респондентів, які не потребують інформації про ЄСХ, трохи зросла (з 4% до 4,9%). Це свідчить про те, що за 4 роки кількість людей, які не мають потреби в додатковій інформації, залишається стабільно низькою.

Серед тих, хто оцінив свою потребу в інформації про ЄСХ на 3, 4 чи 5 балів, найбільш затребуваною є інформація щодо захисту прав дітей (75,1%), трудових прав (73,8%), прав людей з інвалідністю (66%) та прав осіб старшого віку (47,9%). Менший попит спостерігається щодо практики захисту прав пацієнтів (32,7%), материнства (31,9%), та здорового довкілля (17,9%).

З яких категорій справ ви би хотіли отримати додаткову інформацію про практику застосування окремих положень Європейської соціальної хартії при наданні правової допомоги?

(% від тих, хто оцінив свою потребу в інформації про ЄСХ на 3, 4 або 5 балів з 5)

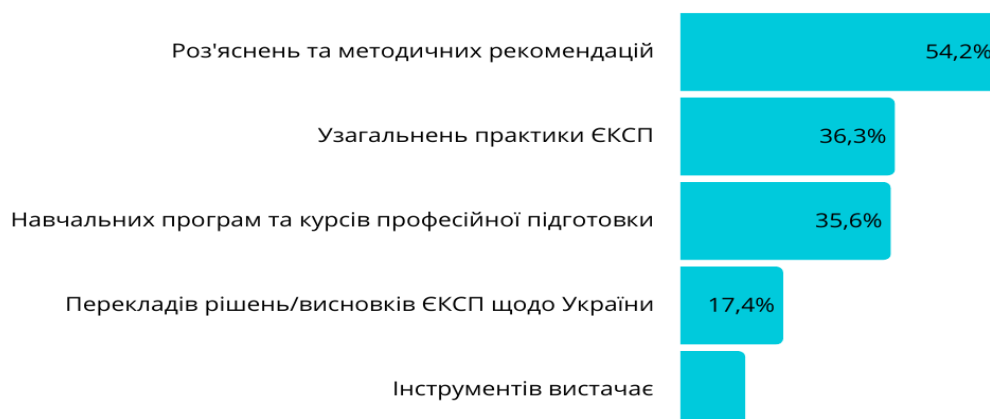

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 526 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

У 2024 році знизився інтерес до питань захисту здорового довкілля (з 23% до 17,9%) та материнства (з 41% до 31,9%). Це може бути пов'язано зі змінами в актуальних питаннях прав людини або соціальних потребах, що впливають на правову практику. Інтерес до трудових прав та прав осіб з інвалідністю залишається стабільно високим, що може бути зумовлено постійною актуальністю цих тем у правовій практиці. Існує значне зростання інтересу до прав осіб старшого віку (з 23% до 47,9%), що може свідчити про увагу до цієї вразливої групи у правовій та соціальній політиці.

Найбільше працівникам системи надання БПД бракує для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав роз'яснень та методичних рекомендацій (54,2%). Також певним попитом користувались би узагальнення практики Європейського комітету з соціальних прав щодо практичного застосування положень ЄСХ (36,3%) та навчальні програми й курси професійної підготовки (35,6%), переклади рішень або висновків Європейського комітету з соціальних прав щодо України (24,7%). Лише 11% опитаних вважають, що інструментів їм вистачає.

На вашу думку, яких інструментів вам не вистачає в роботі для кращого розуміння практичного застосування положень Європейської соціальної хартії та висновків Європейського комітету з соціальних прав? (% від всіх опитаних)

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 730 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

У 2024 році потреба в роз'ясненнях та методичних рекомендаціях знизилася з 63% (у 2020 році) до 54,2%. Це може свідчити про те, що фахівці стали більш обізнаними і мають більше інструментів для розуміння практики застосування ЄСХ. Також 11% респондентів вважають, що інструментів достатньо, що є значним зростанням порівняно з 7% у 2020 році. Це може вказувати на покращення доступу до ресурсів і кращу підтримку у застосуванні ЄСХ.

21% з тих опитаних, хто знає про діяльність Європейського комітету із соціальних прав, але не ознайомлювався з його висновками щодо виконання Україною окремих ратифікованих положень Європейської соціальної хартії, хотіли би це зробити. Для 62% з них зручно отримувати таку інформацію через публікації та інформаційні матеріали в мережі Інтернет, для 38% – під час правопросвітницьких та навчальних заходів, тренінгів, для 22,6% – через інформаційні матеріали на офіційних ресурсах Ради Європи.

У 2024 році лише 21% респондентів хочуть ознайомитися з висновками Європейського комітету, що є значним зменшенням порівняно з 51% у 2020 році. Це може бути пов'язано з тим, що фахівці вже мають доступ до більшої кількості інших джерел інформації, або через зниження актуальності цієї інформації.

Розділ V. Опитування щодо визначення рівня обізнаності працівників соціальної сфери ОВА про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та процедуру колективного оскарження

5.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: працівники соціальної сфери обласних військових адміністрацій

Методи соціологічного опитування: анкетування даної цільової аудиторії здійснювалося в електронний спосіб шляхом заповнення респондентами електронних онлайн-анкет, які були поширені серед потенційних учасників опитування шляхом направлення електронного листа-підтримки з вказаним посиланням на анкету.

5.2. Характеристика респондентів:

Серед опитаних працівників соціальної сфери 1006 осіб (93,1%) – жінки, 74 осіб (6,9%) – чоловіки.

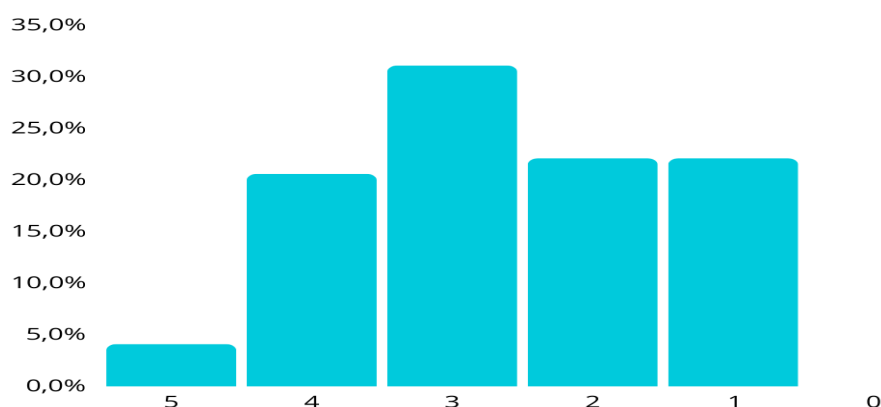
5.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ

Більша половина опитаних працівників соціальної сфери (77,9%) вважають себе ознайомленими з положеннями Європейської соціальної хартії (зокрема, з них 95,1% жінки, 4,9% чоловіки).

Серед тих, хто назвав себе обізнаним, середній рівень обізнаності становить 2.6 за шкалою від 0 до 5. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 4,1% респондентів, поставили собі 4 бали 20,6%, 3 бали – 31,1%, 2 бали – 22,1%, 1 бал – 22,1%, і жоден респондент не відмітив «0». Таким чином, рівень обізнаності працівників соціальної сфери з положеннями Європейської соціальної хартії згідно з їх самооцінкою можна охарактеризувати як вищий середній.

Як Ви оцінюєте свій рівень обізнаності щодо Європейської соціальної хартії (переглянутої)?

(% від всіх опитаних)

На думку 58,9% опитаних Україна підписала і ратифікувала частину положень Європейської соціальної хартії (переглянутої), 30,7% вважають, що Україна підписала Європейську соціальну хартію (переглянуту) і ратифікувала всі її положення, 7,8% зазначили, що Україна підписала Європейську соціальну хартію (переглянуту), але не ратифікувала її, ще 2,6% вважають, що Україна не підписала Європейську соціальну хартію (переглянуту) і не ратифікувала положення.

Рівень обізнаності соціальних працівників з Європейською соціальною хартією також перевірявся за допомогою тестового запитання, що мало як правильні, так і неправильні відповіді. Зокрема, респонденти відповідали, які, на їх думку, права гарантовані ЄСХ.

Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: право на соціальний захист (79,5%), право на охорону здоров'я (60,7%) право на зайнятість (58,6%) та недопущення дискримінації (55%). Крім того, трохи менше, але відмітили такі правильні варіанти, як право на освіту (53,5%) та право на житло (51,3%). Чимало респондентів відмічали також і неправильні відповіді, особливо право на життя (45,6%), право на свободу думки і слова (45,5%), право на свободу світогляду і віросповідання (44,6%), право на свободу та особисту недоторканість (42,2%), право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (33,8%), а також право на повагу до приватного і сімейного життя (35,4%) та право на свободу мирних зібрань (32,7%). Близько половини опитаних (47%) дали від 5 до 7 правильних відповідей.

На Вашу думку, які з цих прав гарантовані Європейською соціальною хартією (переглянутою)?

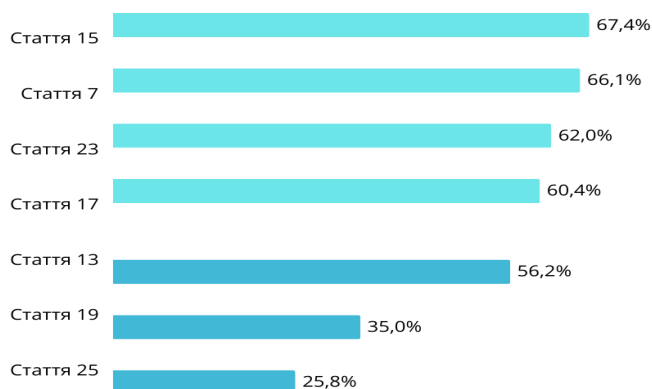

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 1080 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Друге питання на перевірку рівня знань про ЄСХ стосувалося того, положення яких статей хартії ратифікувала Україна. Як і в попередньому питанні, правильні відповіді були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Зокрема, більше половини опитаних відповіли ствердно щодо прийняття Україною кожної з наступних статей: стаття 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» (67,4%), стаття 7 «Право дітей та підлітків на захист» (66,1%), стаття 23 «Право

осіб старшого віку на соціальний захист» (62%), стаття 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист» (60,4%). Водночас, більше половини респондентів вважають прийнятими кожну з наступних статей (що не відповідає дійсності): стаття 13 «Право на соціальну і медичну допомогу» (56,2%), стаття 19 «Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу» (35%), стаття 25 «Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця» (25,8%).

Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

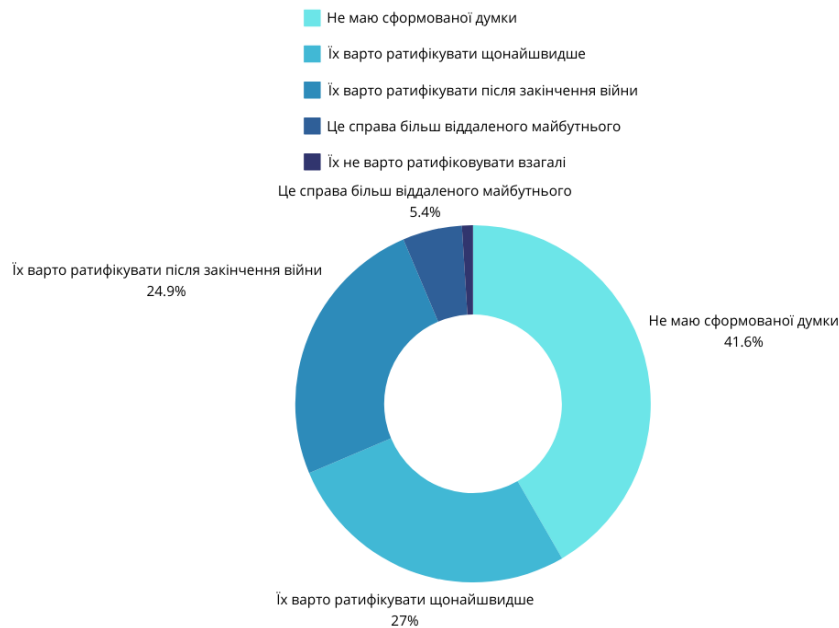

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 1080 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Третє питання на перевірку рівня знань стосувалося того, які питання не регулюються ЄСХ (переглянутою). Як і в попередньому питанні, правильні відповіді були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Зокрема, питання на які ствердно відповіли більшість опитаних: свобода вираження поглядів (44,6%) та свобода мирних зібрань (43,2%). Чимало респондентів відмічали також і неправильні відповіді, особливо житло (40%), освіта (17,7%), недопущення дискримінації (17,2%), здоров'я (13,1%), правовий та соціальний захист (5,9%).

41,6% соціальних працівників не мають сформованої думки щодо ратифікації додаткових положень переглянутої Європейської соціальної хартії, які Україна досі не ратифікувала. Однак, 27% вважають, що додаткові положення варто ратифікувати щонайшвидше, ще 24,9% вважають, що додаткові положення варто ратифікувати після закінчення війни.

Яка Ваша думка щодо ратифікації додаткових положень переглянутої Європейської соціальної хартії (які Україна досі не ратифікувала)?

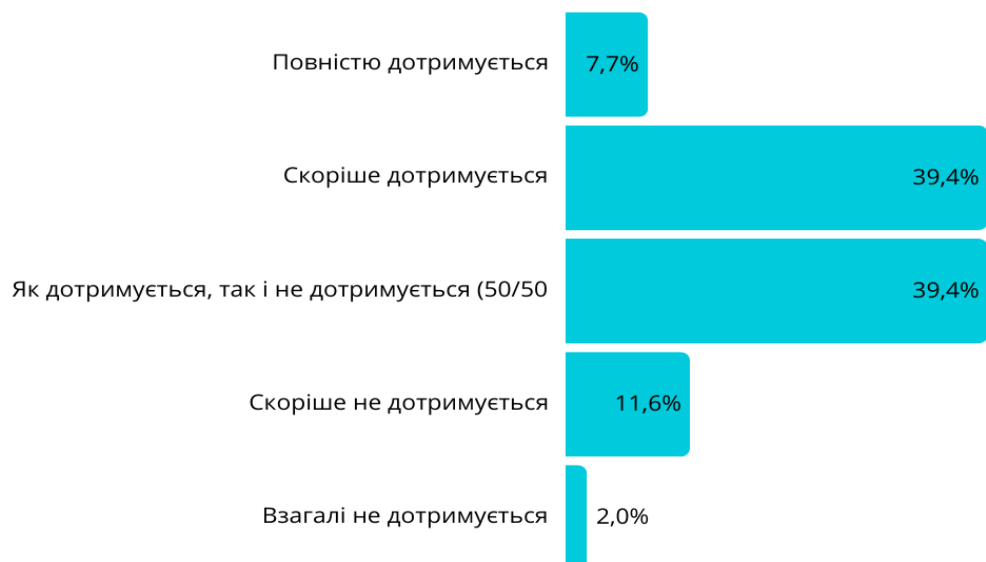

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 1064 особи.

З узагальнених відкритих відповідей респондентів щодо негативних наслідків, які можуть мати місце після ратифікації додаткових положень переглянутої Європейської Соціальної Хартії можливо виокремити 3 основних: 1) “зростання фінансового навантаження на бюджет, в контексті розширення соціальних гарантій це може потребувати значного збільшення державного фінансування, що може викликати дефіцит коштів або потребу у скороченні інших витрат”, 2) “підвищення вимог до національного законодавства, а саме нові соціальні зобов’язання можуть потребувати значної адаптації правової бази, що вимагатиме додаткових ресурсів і часу на внесення змін”, 3) “ризик невиконання зобов’язань в умовах економічної нестабільності, виконання розширених соціальних стандартів може бути утруднене, що може викликати невдоволення громадськості та послабити міжнародний імідж країни”.

На питання щодо дотримання виконання зобов’язань Україною за тими статтями ЄСХ (переглянутої), які вона ратифікувала, лише 7,7% вважають, що Україна повністю їх дотримується, 39,4% респондентів вважають, що скоріше дотримується, а така ж кількість опитаних 39,4% вважають, що як дотримується, так і не дотримується (50/50). 11,6% вважають, що Україна скоріше не дотримується виконання взятих зобов’язань, 2% вважають, що взагалі не дотримується.

На Вашу думку, якою мірою Україна дотримується виконання зобов’язань за тими статтями Європейської соціальної хартії(переглянутої), які вона ратифікувала?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 1080 осіб.

Протягом останнього року працівники соціальної сфери взаємодіяли з ЄСХ (переглянутою) у робочих потребах та/або в житті: читали про неї (36,9%), чули про неї від інших (31,8%), обговорювали її з колегами (13,7%), використовували в своїй роботі (8,9%). Трохи менше розповідали про ЄСХ вдома (1,9%) та в соціальних мережах (1,9%), писали статті в друкованих виданнях та/або в інтернеті (0,6%), адвокатували - (0,6%). 33,8% з опитаних не обрали запропоновані варіанти та не зазначили свій.

Як Ви взаємодіяли з Європейською соціальною хартією (переглянутою) протягом останнього року (у робочих потребах та/або в житті):

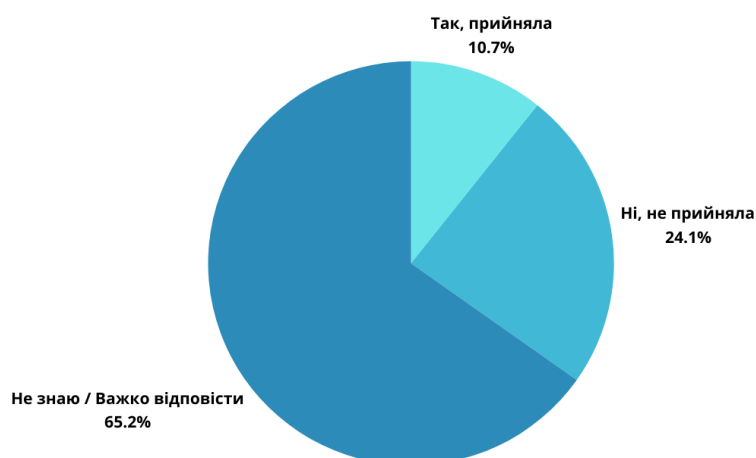

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 1080 осіб.

5.4. Рівень обізнаності щодо процедури колективного оскарження

65,2% респондентів важко відповісти або вони не знають відповіді на питання щодо прийняття Україною процедури колективного оскарження, що передбачена Додатковим протоколом ЄСХ. 24,1% респондентів вважають, що Україна не прийняла процедуру колективного оскарження, а 10,7% думають, що прийняла.

На Вашу думку, чи прийняла Україна Процедуру колективного оскарження, що передбачена Додатковим протоколом Європейської соціальної хартії?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 1080 осіб.

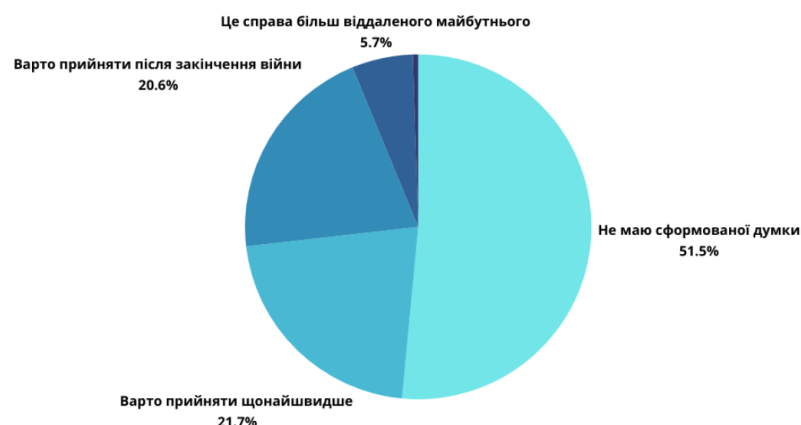
Водночас, 42,3% працівників соціальної сфери вважають себе ознайомленими з процедурою колективного оскарження.

Серед тих, хто назвав себе обізнаним, середній рівень обізнаності становить 1.7 за шкалою від 0 до 5. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 1,8% респондентів, поставили собі 4 бали 7,9%, 3 бали – 23,6%, 2 бали – 22,7%, 1 бал – 20,7%, і зовсім не обізнані 0 балів – 23,2%. Таким чином, рівень обізнаності працівників соціальної сфери з процедурою колективного оскарження згідно з їх самооцінкою можна охарактеризувати як низький.

Менше половини респондентів надали правильне визначення змісту процедури колективного оскарження, а саме 42,7% вважають, що це механізм за допомогою якого деякі організації та об'єднання можуть подавати заяви до ЄКСП стосовно невідповідності національного законодавства чи практики положенням ЄСХ; 57,3% надали відповіді на варіанти відповідей з хибними визначеннями.

51,5% працівників соціальної сфери не мають сформованої думки щодо необхідності прийняття Додаткового протоколу, що передбачає процедуру колективного оскарження. 21,7% вважають, що його варто прийняти якнайшвидше, ще 20,6% вважають, що прийняти варто, але після завершення війни. 5,7% думають, що це справа більш віддаленого майбутнього і 0,5% вважають, що не варто приймати даний протокол взагалі.

Яка Ваша думка щодо прийняття Додаткового протоколу, що передбачає процедуру колективного оскарження?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 1080 осіб.

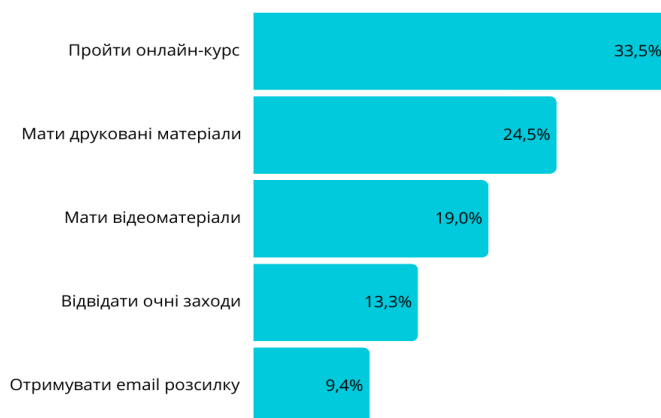
Серед відкритих відповідей респондентів щодо негативних наслідків запровадження процедури колективного оскарження найчастіше зустрічаються такі думки: “потенційний конфлікт між національними інтересами та рішеннями міжнародних органів”, “корупція, зловживання, відсутність регульованих дій в законодавстві”, “впровадження процедури може призвести до значного збільшення кількості скарг, що можуть створити додаткове навантаження на державу та вимагати ресурсів для їх розгляду й вирішення”, “Можливі репутаційні втрати. Часті скарги до Європейського комітету з соціальних прав можуть негативно позначитися на міжнародному іміджі держави, якщо вона не буде вчасно та ефективно реагувати на колективні скарги”, “потенційна політизація процесу. Певні групи можуть використовувати цей механізм для тиску на уряд або для досягнення політичних цілей, що може відволікати увагу від реальних соціальних проблем”.

5.5. Інформація для заходів впливу

Половина опитаних працівників соціальної сфери (50,5%) висловили бажання дізнатися більше інформації про положення Європейської соціальної хартії (переглянутої).

Для тих соціальних працівників, котрі хотіли би дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії (переглянутої), найбільш зручною формою отримання інформації є проходження онлайн-курсу (про це повідомили 33,5% з них). Ще 24,5% вибрали друковані матеріали, 19% – відеоматеріали (наприклад, на Ютуб), 13,3% – відвідати заходи (конференції, публічні обговорення тощо), 9,4% – отримувати email розсилку.

Як би Ви хотіли би отримати інформацію про Європейську соціальну хартію (переглянуту)?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 542 особи.

Майже половина опитаних працівників соціальної сфери (42,9%) висловили бажання дізнатися більше інформації про процедуру колективного оскарження, щоб підвищити свій рівень обізнаності.

Для тих соціальних працівників, котрі хотіли би дізнатися більше щодо процедури колективного оскарження, передбаченої Додатковим протоколом, найбільш зручною формою отримання інформації є проходження онлайн-курсу (35,6%), 32% вибрали друковані матеріали, 25,5% – відеоматеріали (наприклад, на Ютуб), 17,5% – відвідати заходи (конференції, публічні обговорення тощо), 11% – отримувати email розсилку.

Як би ви хотіли би отримати інформацію про процедуру колективного оскарження?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 463 особи.

Розділ VI. Опитування щодо визначення рівня обізнаності державних службовців про основні положення прав і свобод, гарантованих Європейською соціальною хартією, та процедуру колективного оскарження

6.1. Загальний огляд

Географія: опитування здійснювалось на території всієї України, за винятком тимчасово окупованих територій.

Цільова аудиторія: державні службовці міністерств України та державних органів дотичних до соціальної сфери¹¹.

Методи соціологічного опитування: анкетування даної цільової аудиторії здійснювалося в електронний спосіб шляхом заповнення респондентами електронних онлайн-анкет, які були поширені серед потенційних учасників опитування шляхом направлення електронного листа-підтримки з вказаним посиланням на анкету.

6.2. Характеристика респондентів:

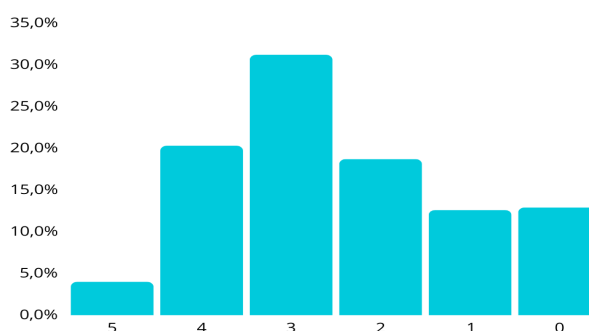
Серед опитаних державних службовців 6361 особа (81,4%) – жінки, 1430 осіб (18,3%) – чоловіки, 25 (0,3%) - інше.

6.3. Рівень обізнаності про положення ЄСХ

Більша половина з опитаних державних службовців (55,6%) вважають себе ознайомленими з положеннями Європейської соціальної хартії (зокрема, з них 87% жінки, 13% чоловіки).

Серед тих, хто назвав себе обізнаним, середній рівень обізнаності становить 2.5 за шкалою від 0 до 5. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 4% респондентів, поставили собі 4 бали 20,3%, 3 бали – 31,2%, 2 бали – 18,7%, 1 бал – 12,6%, і зовсім не обізнані 0 балів - 12,9%. Таким чином, рівень обізнаності державних службовців з положеннями Європейської соціальної хартії згідно з їх самооцінкою можна охарактеризувати як середній.

Як Ви оцінюєте свій рівень обізнаності щодо Європейської соціальної хартії (переглянутої)?

¹¹ Міністерство соціальної політики України, Міністерство юстиції України, Міністерство розвитку громад та територій України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство у справах ветеранів, Міністерство економіки України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з питань праці, Державна служба статистики України, Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю, Національна соціальна сервісна служба України, Національне агентство України з питань державної служби.

На думку 61,7% опитаних Україна підписала і ратифікувала частину положень Європейської соціальної хартії (переглянутої), 28,2% вважають, що Україна підписала Європейську соціальну хартію (переглянуту) і ратифікувала всі її положення, 6,8% зазначили, що Україна підписала Європейську соціальну хартію (переглянуту), але не ратифікувала її, ще 3,1% вважають, що Україна не підписала Європейську соціальну хартію (переглянуту) і не ратифікувала положення.

Рівень обізнаності державних службовців з Європейською соціальною хартією також перевірявся за допомогою тестового запитання, що мало як правильні, так і неправильні відповіді. Зокрема, респонденти відповідали, які, на їх думку, права гарантовані ЄСХ.

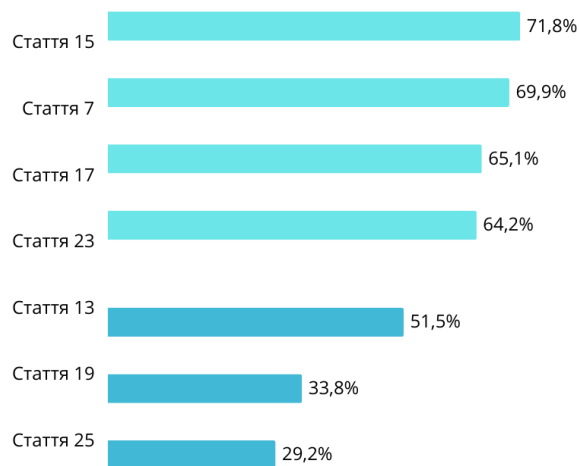
Правильні відповіді з наступного переліку відмітила більша частка опитаних порівняно з неправильними: право на соціальний захист (81,1%), право на зайнятість (67%), право на охорону здоров'я (61,5%) та недопущення дискримінації (61,2%). Крім того, трохи менше, але відмітили такі правильні варіанти, як право на житло (58,3%) та право на освіту (55,3%). Чимало респондентів відмічали також і неправильні відповіді, особливо право на життя (41,5%), право на свободу світогляду і віросповідання (39,1%), право на свободу та особисту недоторканість (38%), право на свободу думки і слова (37,4%), право на повагу до приватного і сімейного життя (37,4%), право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації (31,9%), а також право на свободу мирних зібрань (27,5%). Якщо узагальнити результат, цілком правильну відповідь не дав жоден з тих, хто відповідав на питання: тобто ніхто не зміг відмітити всі права, що ЄСХ гарантує, і не відмітити жодного з тих, що не гарантовані хартією. Трохи менше половини опитаних (43%) дали від 5 до 7 правильних відповідей.

На Вашу думку, які з цих прав гарантовані Європейською соціальною хартією (переглянутою)?

Друге питання на перевірку рівня знань про ЄСХ стосувалося того, положення яких статей хартії ратифікувала Україна. Як і в попередньому питанні, правильні відповіді були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Зокрема, більше половини опитаних відповіли ствердно щодо прийняття Україною кожної з наступних статей: стаття 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» (71,8%), стаття 7 «Право дітей та підлітків на захист» (69,9%), стаття 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист» (65,1%), стаття 23 «Право осіб старшого віку на соціальний захист» (64,2%). Водночас, значна частина респондентів вважають прийнятими кожну з наступних статей (що не відповідає дійсності): стаття 13 «Право на соціальну і медичну допомогу» (51,5%), стаття 19 «Право трудящих-мігрантів і членів їхніх сімей на захист і допомогу» (33,8%), стаття 25 «Право працівників на захист їхніх прав у разі банкрутства їхнього роботодавця» (29,2%).

Чи прийняла Україна положення відповідних статей Європейської соціальної хартії?
(% від тих, хто ознайомлений з положеннями ЄСХ)

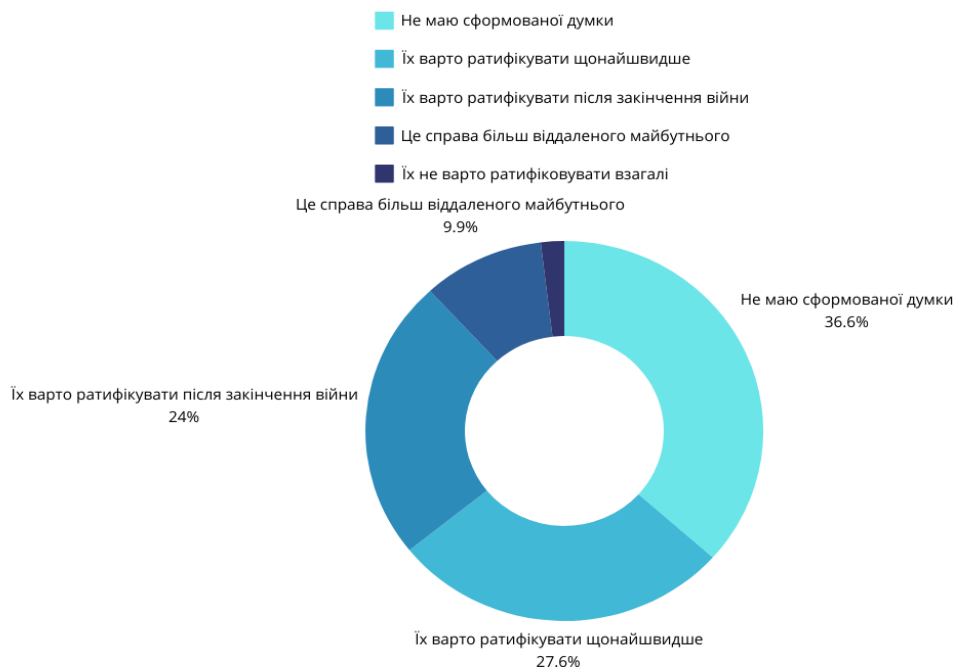

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 7816 осіб. Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Третє питання на перевірку рівня знань стосувалося того, які питання не регулюються ЄСХ (переглянутою). Як і в попередньому питанні, правильні відповіді були обрані більшою часткою респондентів порівняно з неправильними. Зокрема, питання на які ствердно відповіли більшість опитаних: свобода вираження поглядів (52,2%) та свобода мирних зібрань (50,1%). Чимало респондентів відмічали також і неправильні відповіді, особливо житло (36%), освіта (22,4%), охорона здоров'я (14,5%), недопущення дискримінації (13%), правовий та соціальний захист (8,2%).

36,6% державних службовців не мають сформованої думки щодо ратифікації додаткових положень переглянутої Європейської соціальної хартії, які Україна досі не ратифікувала. Однак, 27,6% вважають, що додаткові положення варто ратифікувати щонайшвидше, ще 24% вважають, що додаткові положення варто ратифікувати після закінчення війни, 9,9% думають, що це справа більш віддаленого майбутнього. 1,9% вважає, що додаткові положення ратифікувати не варто взагалі.

Яка Ваша думка щодо ратифікації додаткових положень переглянутої Європейської соціальної хартії (які Україна досі не ратифікувала)?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 7816 осіб.

З узагальнених відкритих відповідей респондентів щодо негативних наслідків, які можуть мати місце після ратифікації додаткових положень переглянутої Європейської Соціальної Хартії можливо виокремити 3 основних: 1) “Зростання фінансового навантаження на бюджет”, 2) “Адміністративні труднощі. Виконання нових зобов’язань може потребувати перебудови адміністративних процесів, що створить додаткове навантаження на державні установи”, 3) “Підвищення соціальної напруги. Ратифікація нових положень без належного забезпечення їх реалізації може викликати розчарування серед населення, якщо обіцяні соціальні гарантії не будуть ефективно впроваджені”, 4) “Зниження прибутків роботодавців”, 5) “Хартія передбачає механізм контролю, однак він не здійснюється належним чином. Щоб ратифікувати додаткові положення переглянутої Європейської Хартії, потрібно Україні істотно наблизитись до рівня життя європейських стандартів”.

На питання щодо дотримання виконання зобов’язань Україною за тими статтями ЄСХ (переглянутої), які вона ратифікувала, лише 6,3% вважають, що Україна повністю їх дотримується, 37,1% респондентів вважають, що скоріше дотримується, 29,4% вважають, що як дотримується, так і не дотримується (50/50). 16,9% вважають, що Україна скоріше не дотримується виконання взятих зобов’язань, 10,3% вважають, що взагалі не дотримується.

На Вашу думку, якою мірою Україна дотримується виконання зобов'язань за тими статтями Європейської соціальної хартії(переглянутої), які вона ратифікувала?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 7816 осіб.

Протягом останнього року державні службовці взаємодіяли з ЄСХ (переглянутою) у робочих потребах та/або в житті: читали про неї (36,4%), чули про неї від інших (25,1%), обговорювали її з колегами (15,8%), використовували в своїй роботі (7,9%). Трохи менше розповідали про ЄСХ вдома (3,9%) та в соціальних мережах (1,5%), писали статті в друкованих виданнях та/або в інтернеті (0,7%), адвокували - (0,5%). 38,3% з опитаних не обрали запропоновані варіанти та не зазначили свій.

Як Ви взаємодіяли з Європейською соціальною хартією (переглянутою) протягом останнього року (у робочих потребах та/або в житті):

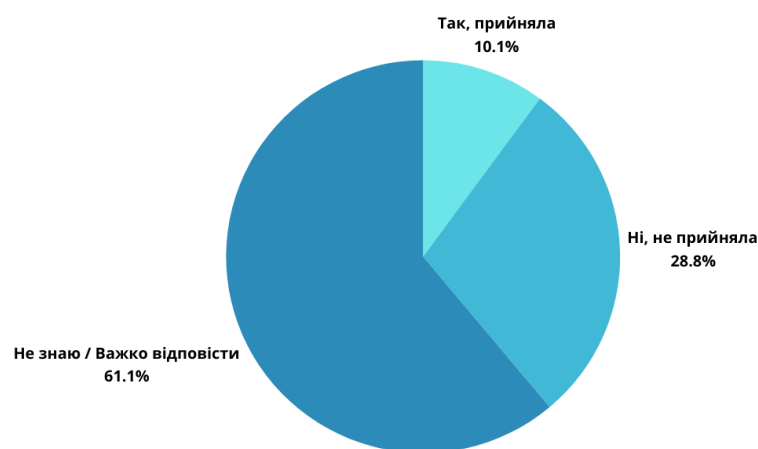

6.4. Рівень обізнаності щодо процедури колективного оскарження

73,6% державних службовців вважають себе ознайомленими з процедурою колективного оскарження.

Водночас, 61,1% респондентів важко відповісти або вони не знають відповіді на питання щодо прийняття Україною процедури колективного оскарження, що передбачена Додатковим протоколом ЄСХ. 28,8% респондентів вважають, що Україна не прийняла процедуру колективного оскарження, а 10,1% думають, що прийняла.

На Вашу думку, чи прийняла Україна Процедуру колективного оскарження, що передбачена Додатковим протоколом Європейської соціальної хартії?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 7816 осіб.

Серед тих, хто назвав себе обізнаним, середній рівень обізнаності становить 1.7 за шкалою від 0 до 5. Досконально обізнаними (на 5 балів) себе вважали 1,9% респондентів, поставили собі 4 бали 8,4%, 3 бали – 22,9%, 2 бали – 22,2%, 1 бал – 18,2%, і зовсім не обізнані 0 балів - 26,4%. Таким чином, рівень обізнаності працівників державної служби з процедурою колективного оскарження згідно з їх самооцінкою можна охарактеризувати як низький.

Менше половини респондентів надали правильне визначення змісту процедури колективного оскарження, а саме 43,5% вважають, що це механізм за допомогою якого деякі організації та об'єднання можуть подавати заяви до ЄКСП стосовно невідповідності національного законодавства чи практики положенням ЄСХ; 56,5% надали відповіді на варіанти відповідей з хибними визначеннями.

46,6% державних службовців не мають сформованої думки щодо необхідності прийняття Додаткового протоколу, що передбачає процедуру колективного оскарження. 21,9% вважають, що його варто прийняти якнайшвидше, ще 24,1% вважають, що прийняти варто, але після завершення війни. 6,8% думають, що це справа більш віддаленого майбутнього і 0,6% вважають, що не варто приймати даний протокол взагалі.

Яка Ваша думка щодо прийняття Додаткового протоколу, що передбачає процедуру колективного оскарження?

Кількість опитаних, що відповідали на запитання: 7816 осіб.

Серед відкритих відповідей респондентів щодо негативних наслідків запровадження процедури колективного оскарження найчастіше зустрічаються такі думки: “перевантаження системи, зловживання процедурою, фінансові витрати”, “негативний імідж країни: Якщо колективні оскарження виявлятимуть систематичні порушення прав, це може вплинути на міжнародну репутацію України, створюючи враження, що країна не виконує своїх зобов’язань у сфері соціальних прав”, “Зловживання людьми їх правами; недобросовісне дотримання процедур”, “Мітинги, зменшення продуктивності праці, високі вимоги до працівників”, “це може призвести до політичних і соціальних напружень, які ускладнюють ситуацію з правами людини в країні”, “відкриття процедури колективного оскарження може призвести до великої кількості скарг від різних національних і міжнародних організацій, що спеціалізуються на захисті прав людини та соціальних прав. Якщо ці скарги будуть частими й стосуватимуться різних аспектів політики, це може створити постійне навантаження на державу і викликати необхідність у швидкому вирішенні значної кількості питань, що може бути важко реалізувати на практиці”, “використання процедури в політичних цілях: є ризик, що процедура колективного оскарження може бути використана для політичного тиску, що може негативно вплинути на імідж країни на міжнародній арені”.

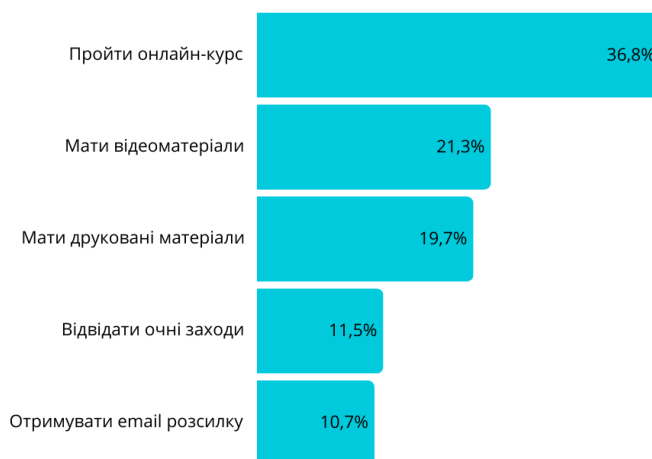
6.5. Інформація для заходів впливу

Більше половини опитаних державних службовців (54,2%) висловили бажання дізнатися більше інформації про положення Європейської соціальної хартії (переглянутої).

Для тих респондентів, котрі хотіли би дізнатися більше про положення Європейської соціальної хартії (переглянутої), найбільш зручною формою отримання інформації є проходження онлайн-курсу (про це повідомили 36,8% з них). Ще 19,7% вибрали друковані

матеріали, 21,3% – відеоматеріали (наприклад, на Ютуб), 11,5% – відвідати заходи (конференції, публічні обговорення тощо), 10,7% – отримувати email розсилку.

Як би Ви хотіли би отримати інформацію про Європейську соціальну хартію (переглянуту)?

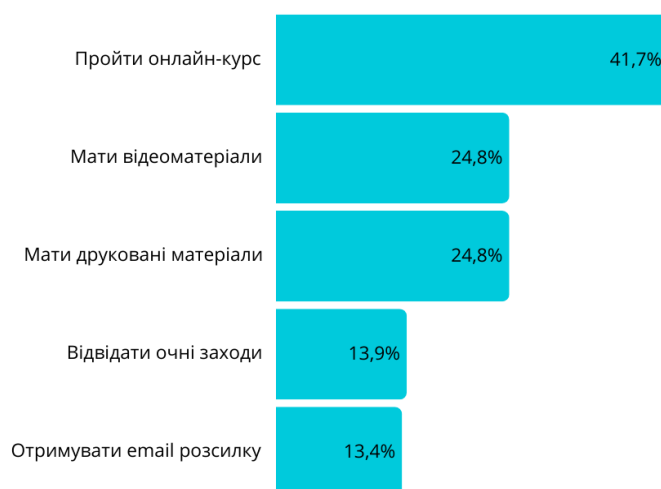

Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.

Майже половина опитаних (46%) висловили бажання дізнатися більше інформації про процедуру колективного оскарження, щоб підвищити свій рівень обізнаності.

Для тих державних службовців, котрі хотіли би дізнатися більше щодо процедури колективного оскарження, передбаченої Додатковим протоколом, найбільш зручною формою отримання інформації є проходження онлайн-курсу (41,7%), 24,8% вибрали друковані матеріали, 24,8% – відеоматеріали (наприклад, на Ютуб), 13,9% – відвідати заходи (конференції, публічні обговорення тощо), 13,4% – отримувати email розсилку.

Як би ви хотіли би отримати інформацію про процедуру колективного оскарження?

Можна було вибрати декілька варіантів відповіді.